

Univerzita Hradec Králové
Pedagogická fakulta
Katedra náboženských a kulturních studií

Transkulturní komunikace

„Pražská kavárna“ jako obraz těch druhých v české společnosti

Bakalářská práce

Autor: Eliška Svárovská
Studijní program: B6107 Humanitní studia
Studijní obor: Transkulturní komunikace
Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Zadání bakalářské práce

Autor: Eliška Svárovská

Studium: P17P0776

Studijní program: B6107 Humanitní studia

Studijní obor: Transkulturní komunikace

Název bakalářské práce: "Pražská kavárna" jako obraz těch druhých v české společnosti

Název bakalářské práce "Prague Café" as the Others in the Czech Society
AJ:

Cíl, metody, literatura, předpoklady:

Cílem práce je prozkoumat a reflektovat současné sociální a politické štěpení v české společnosti. Zaměřuje se především na jazykové a symbolické vyjadřování tohoto štěpení. Práce by měla směřovat k potvrzení, či vyvrácení teze, že česká společnost se nevyvratitelně polarizuje a štěpí do dvou bloků - "pražské kavárny" a "dolních deseti milionů". V dané problematice se budeme věnovat analýze médií a sociálnímu výzkumu. Součástí práce bude terénní výzkum, přesněji komunikace s lidmi těchto dvou polarizovaných společností. Na závěr práce by měla být popsána i transkulturní reflexe možností překonání tohoto štěpení. Postup vypracování: - heuristika a vyhledání pramenů - vymezení struktury práce - realizace terénního výzkumu - sepsání práce

HENDL, Jan: Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace. Praha: Portál, 2008. JUST, Petr: Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018. Praha: Togga, 2018. LEBEDOVÁ, Eva: Polarizovaná politika? Vliv volebních kampaní na stranickou polarizaci v České republice. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. PRUDKÝ, Libor: Inventura hodnot: výsledky sociologických výzkumů hodnot ve společnosti České republiky. Praha: Academia, 2009. TUČEK, Milan: Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006.

Garantující pracoviště: Katedra kulturních a náboženských studií,
Pedagogická fakulta

Vedoucí práce: Mgr. Petr Macek, Ph.D.

Oponent: Mgr. Luděk Jirka, Ph.D.

Datum zadání závěrečné práce: 29.3.2017

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto bakalářskou práci vypracovala samostatně pod vedením vedoucího bakalářské práce a uvedla jsem všechny použité prameny a literaturu.

V Hradci Králové dne

.....

Podpis

Poděkování

Ráda bych poděkovala vedoucímu mé bakalářské práce Mgr. Petrovi Mackovi, Ph.D. za velmi užitečnou pomoc a cenné rady.

Anotace

Svárovská, Eliška. *Pražská kavárna jako obraz těch druhých v české společnosti*. Hradec Králové: Pedagogická fakulta, Univerzita Hradec Králové, 2020. 62 s.
Bakalářská práce

Tato bakalářská práce se zabývá polarizací české společnosti s návazností na pojem pražská kavárna, který právě k polarizaci velmi přispívá. Opravdu jsou v naší společnosti nějací „pražští povaleči“ či intelektuálové, kteří vysedávají v kavárnách a pomlouvají politiky? Tento pojem je v české společnosti, a hlavně médiích už od roku 2013, kdy se konaly prezidentské volby, a nemohli jsme si nepovšimnout, že od té doby postupně docházelo k rozdělování společnosti. I tomu je v této práci věnován prostor. Ať už co k rozdělování naší společnosti přispívá, nebo naopak co vede k jejímu semknutí. Obrovský vliv mají na tento aktuální problém hlavně média, a to prostřednictvím manipulace s informacemi, ke kterým velmi často dochází. Závěrečná část této práce se zabývá analýzou některých osobností, které mají vztah k pražské kavárně, rozborem novinových článků a názory lidí, kteří se sami cítí být „členy“ pražské kavárny.

Klíčová slova:

soudržnost, společnost, polarizace, pražská kavárna, média

Annotation

Svárovská, Eliška. „*Prague Café*“ as the Others in the Czech society. Hradec Králové: Faculty of Education, University of Hradec Králové, 2020. 62 pp. Bachelor Degree Thesis

This bachelor's thesis deals with the polarization of Czech society in relation to the term Prague cafe, which contributes greatly to the polarization. Are there really some „Prague loafers“ or intellectuals who sit in cafes and slander politicians? This concept has been in Czech society, and especially in the media, since 2013, when the presidential elections took place, and we could not fail to notice that since then there has been a gradual division of our society. In this work, we will also learn about it, whether exactly contributes to the division of our society or, conversely, what brings it together. The media, through manipulation of information, have a huge influence on this current problem, which happen very often. The final part of this work deals with the analysis of both personalities who have something to do with the Prague cafe, so as well with the Prague café itself, but also by analyzing newspaper articles.

Keywords:

consistency, society, polarization, prague cafe, media

Obsah

Obsah	7
1 Úvod	9
Teoretická část	11
2 Společenská soudržnost – její důležitost a prospěšnost.....	11
2.1 Definice koheze.....	12
2.2 Teorie společenské soudržnosti.....	13
2.3 Dimenze sociální soudržnosti.....	15
2.4 Problematika soudržnosti – sociální napětí.....	16
2.4.1 Polarizace ve společnosti	17
2.5 Společnost jako celek	18
2.5.1 Lid x Elita	18
3 Sociální interakce	20
3.1 Sociální řád.....	21
4 Občanská společnost.....	22
4.1 Občanská participace.....	24
5 Význam jazyka v politice a médiích.....	25
5.1 Politická komunikace	26
5.2 Vliv médií na českou společnost.....	27
5.3 Manipulace s informacemi	28
6 Pražská kavárna: vymezení pojmu	30
6.1 Začátky pražské kavárny.....	30
6.2 Negativní obraz pražské kavárny	31
6.3 Výskyt pojmu pražská kavárna	32
Empirická část.....	35
7 Analýza osobností.....	35
7.1 Miloš Zeman	35
7.2 Jiří Ovcáček.....	37
7.3 Daniel Prokop.....	39
8 Analýza novinových článků	41
8.1 Týdeník RESPEKT	41
8.2 Hospodářské noviny.....	43
8.3 Časopis Psychologie.....	44
8.4 Časopis Host.....	45

8.5	Parlamentní listy.....	46
9	Pražská kavárna očima pražské kavárny.....	49
10	Výsledek analýzy propojený s teoretickou částí a její transkulturní reflexe	53
	Závěr.....	55
	Seznam použité literatury	57
	Internetové zdroje.....	59
	Články.....	62

1 Úvod

Moje bakalářská práce se zabývá aktuálním pojmem, a to pražskou kavárnou, čímž označujeme skupinu městských intelektuálů, kteří jsou veřejně činní a mají zájem o aktuální politickou situaci. Toto označení vzniká přibližně v roce 2013 v návaznosti na prezidentské volby, kdy postupně došlo k rozdělování české společnosti a vytváření štěpící osy: mezi hlavním městem a zbytkem republiky. Práce je rozdělená na teoretický a empirický oddíl.

Cílem práce je prozkoumat a reflektovat současné sociální a politické štěpení v české společnosti, zda se česká společnost dělí do dvou bloků na jakousi pražskou kavárnu a zbytek společnosti neboli „dolních deseti miliónů“ či naopak. Česká společnost nikdy nebyla tak výrazně rozdělená. Jako jednotlivci nemusíme mít stejný názor, ale měli bychom akceptovat názory ostatních, ať už jsou jakékoliv. Jako společnost bychom měli držet pospolu jako jeden celek. Tím, že budeme odsuzovat ostatní, se nikam neposuneme. Polarizace české společnosti je v této době aktuálním tématem. V závěru práce bych chtěla poukázat na provázanost transkulturality s tímto tématem, a pokusím se zmínit pár možností překonání tohoto štěpení.

První kapitola se zabývá společenskou soudržností, bez které by naše, ale i jakákoliv jiná společnost nemohla fungovat. Zásadní je zaměřit se na kvalitu mezilidských vztahů a pomoci si navzájem. Se společenskou soudržností je úzce spojen pojem koheze, který je synonymem pro pojem soudržnost, ale malý rozdíl mezi nimi přeci jen nalezneme. Představím teorie a dimenze společenské soudržnosti, také zmíním, co je důvodem nezaměstnanosti nebo obecné nerovnosti mezi obyvateli, a to v podkapitole nazývající se sociální napětí. Nemohla bych opomenout téma elit, které mnohokrát přispívají k polarizaci republiky na MY a ONI. Smyslem této kapitoly je hned na začátku zdůraznit, jak důležitá a prospěšná je pro společnost soudržnost. Abychom pochopili, že bez ní není možné ubírat se tím správným směrem.

Ve druhé kapitole se seznámíme se sociální interakcí, která na společnost může působit jak pozitivně, tak negativně. Zásadní je, k jaké interakci mezi lidmi dochází. Ať už chceme nebo ne, tak společnost svým chováním ovlivňujeme. Proto je třeba zmínit sociální řád, jenž by měl přispívat ke stabilitě ve státě a dávat nám jakousi jistotu.

Třetí kapitola se zabývá občanskou společností, jejími vlastnostmi, funkcí a vlivem na chod státu. Občanská společnost by měla poskytovat pocit sounáležitosti, snažit se o lepší včlenění obyvatel do společnosti a fungovat jako jakýsi ochranný val. Tak jako je pro nás důležitá soudržnost, stejně podstatná by měla být občanská společnost, která prosazuje zájmy svých participantů a napomáhá k utváření našeho státu. Důležité je zmínit tři etapy z historie, které nás podle historika Karla Müllera velmi ovlivnily. Podkapitola občanská participace neboli spoluúčast na věcech státu poukazuje na podílení se na chodu státu a přispívání k jeho lepší budoucnosti.

Další kapitola nazývající se „Význam jazyka v politice a médiích“ nám přibližuje, jak důležitá je komunikace v našem životě, a jak můžeme pomocí jazyka ovlivňovat a dosahovat cílů právě tak, jak to dělají například politici. Převážně jim k tomu napomáhají média, která řídí naši sociální komunikaci, a mají v této době největší moc. Například zmínění politici mají svojí vlastní charakteristickou komunikaci. Zásadní pro ně je mluvit důvěryhodně a směřovat k masám s cílem je ovlivnit. Čím dál více tak v naší republice dochází k manipulaci s informacemi, jelikož lidé nevědí, jak s informacemi z médií v tak uspěchané době nakládat. Podstatné je ověřovat si jejich pravdivost, protože žijeme v době, kdy jsou dezinformace téměř všude.

Empirická část práce obsahuje analýzu osobností, analýzu vybraných novinových článků a na závěr několik příspěvků sympatizantů či „členů“ pražské kavárny. V analýze osobností jsem vybrala pro mě tři důležité osoby, které mnohokrát zmínili nebo zmiňují pražskou kavárnu. Je to například stávající prezident Miloš Zeman nebo tiskový mluvčí pana prezidenta a bývalý novinář Jiří Ovčáček, a v neposlední řadě sociolog zaměřující se na politický a sociální výzkum Daniel Prokop. Pro analýzu novinových článků, kde se autoři zmiňují v pozitivním či negativním směru o pražské kavárně jsem zvolila například týdeník RESPEKT, Hospodářské noviny či nepříliš věrohodný zpravodajský portál ParlamentniListy.cz. V závěrečné části nazývající se „Pražská kavárna očima pražské kavárny“ dojde k nastínění názoru na pražskou kavárnu jejími „členy“.

Teoretická část

2 Společenská soudržnost – její důležitost a prospěšnost

Pojem společenská soudržnost je velmi diskutovaným pojmem, který je zkoumán v mnoha kontextech – většinou o něm slyšíme v tom negativním spojení. Naše společnost je rozdělená, a komu je známo, v jakém smyslu je pojem pražská kavárna zmiňován, ten ví, že pražská kavárna k tomuto dělení mnohdy bohužel napomáhá. Když se hovoří o rozdělení naší republiky, většinou se tomuto pojmu nevyhneme. Pražská kavárna vznikla hlavně proto, aby bylo možné rozdělit společnost do dvou skupin. Abychom problematice porozuměli, je důležité zmínit její protiklad, a to soudržnost. Tuto kapitolu jsem se rozhodla umístit hned na začátek mé práce, protože si myslím, že se jedná o zásadní téma, které je potřeba si více přiblížit a správně ho uchopit. Zásadní téma právě proto, že pokud chceme fungovat jako celek, pomáhat si navzájem a držet při sobě, tak k tomu potřebujeme právě soudržnost nás všech. Právě společenská soudržnost nám ukazuje, ať už chceme či ne, mnoho o naší společnosti. Co si můžeme představit pod společenskou soudržností? Je to fungující společnost, která je prospěšná a je založená na vzájemné důvěře a soudržnosti. Cílem je představit tento pojem, uvést oblasti, ve kterých na tento pojem narazíme, jaké bývají zdroje sociálního napětí, a jak se chovat a spolupracovat tak, aby naše společnost fungovala jako celek.¹

Podle Milana Tučka si pod „soudržnou společností“ český národ představuje něco, co by se dalo nazvat „funkční společností“. Velký důraz je kladen na kvalitu mezilidských vztahů, solidaritu, vzájemnou pomoc, slušnost a porozumění, z které plyne důvěra mezi lidmi.² Bez určité míry sociální soudržnosti by nemělo možnost fungovat žádné společenství. Podmínkou všech forem společenského rozvoje je právě jistá míra soudržnosti.

¹ TUČEK, Milan. *Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006., s. 184

² Tamtéž., s. 184

2.1 Definice koheze

Důraz na kohezi se objevil v 90. letech dvacátého století jako jeden z ústředních cílů politik obzvláště evropských zemí, a to jak národní, tak nadnárodní úrovni. Znázorňuje totiž předpoklad stability politického systému, bezpečnosti a zdroj ekonomické výkonnosti.³ Jiří Šubrt ve své knize *Soudobá sociologie II.* říká, že koheze je jednoduše řečeno něco, co společnost „drží pohromadě“ a každý její kousek zapadá do společenského celku.⁴ Evropská komise v roce 1996 vydala první zprávu o stavu sociální soudržnosti⁵, hned poté nastal v sociálních vědách velký rozmach studia koheze na mezo a makro-sociální úrovni. Tímto se stala hlavním objektem problematika sociální soudržnosti, zejména jako koncept kolektivního sociálního kapitálu, jak v sociologii a jí podobných vědních oborech, tak předmětem zájmu v politickém diskursu.⁶ Problematika soudržnosti se tak stala legitimním objektem empirického zkoumání jakéhokoli konkrétního sociálního systému srovnávacích studií dílčích společností.⁷

Pokud někdo zmíní v nějakém kontextu *kohezivní společnost*, pak se jedná o společnost, která drží pohromadě a všechny její části zapadají do společenského komplexu, podílejí se na něm a participují na společenském blahobytu.⁸ Nezákladnější dimenze koheze jsou společné hodnoty a občanská kultura, sociální řád a sociální kontrola, sociální solidarita a redukce nerovností v bohatství. Tyto univerzální dimenze je dále nutno začlenit do dílčích jevů a konkrétního chování lidí, které směřuje ke kohezi skupiny lidí nebo společenství.⁹

Důležité je zmínit, že pojmy *soudržnost* a *koheze* jsou běžně užívány jako synonyma. Malý rozdíl je pouze v tom, že pojem soudržnost, resp. koheze má dva způsoby chápání, kdy

³ Pojetí sociální soudržnosti v soudobé sociologii a politologii [online]. Praha, 2005 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-20-version1-sesit04_09_musil.pdf. Výzkumný projekt. UK FSV CESES., s. 17

⁴ ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1413-7., s. 313

⁵ European Commission, 1997, First report on economic and social cohesion 1996, op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b093469f-676b-40b8-8cf1-3c16769c9e78.

⁶ TUČEK, Milan. *Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006., s. 19

⁷ Sociální koheze. Teorie, koncepty a analytická východiska [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2008/02/02.pdf>. Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR.

⁸ TUČEK, Milan. *Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006., s. 27

⁹ Tamtéž, s. 29

jeden představuje „stav“ a druhý „konání“, který vede k jeho změně. První se používá ve vědeckém diskursu, snaží se soudržnost zkoumat, analyzovat a měřit jako stav sociálních systémů (od menších společností až po celé společnosti). Druhý je určen k pochopení problematiky, která nás může dovést k praktickým intervencionistickým opatřením. Rozumí tedy soudržnosti jako součásti „policy agendy“, jakožto souhrnu určitých znaků společnosti, které je možno do určité míry ovlivňovat skrze vnější zásahy praktické politiky. Dosud je toto rozlišení předmětem odborné diskuze.¹⁰

Docent Jakub Macek o sociální kohezi tvrdí: „*Chceme koukat na to, na co se koukají ostatní, protože to má v našich očích nějakou prestiž, protože s ostatními sdílíme kulturní vkus a vytváříme témata, o kterých si povídáme. To je vlastně jeden ze základních principů utváření sociální koheze. Když už máme třeba ve městech sociální svět natolik difuzní, že spolu nesdílíme sousedské záležitosti, tak si to musíme nahradit něčím jiným. Už se nekoukáme sobě na dvorky, ale na facebookové zdi. A koukáme na stejné seriály, o kterých se večer pohádáme u piva.*“¹¹

2.2 Teorie společenské soudržnosti

Pojem soudržnost najdeme přibližně v rámci tří odlišných oblastí: *teorie moderny a modernizace, teorie občanské společnosti a občanství a teorie sociálního státu*. Všechny tyto teorie kladou rozdílný důraz na to, co je pro společenskou soudržnost důležité a co je podřadné.

a) *Teorie moderny a modernizace*

Závisí hlavně na klasickém odlišování před moderní a moderní společnosti. Z této teorie vychází pevné rutiny a normy, které vyplývají z tradičních podob komunikace ve společenstvích, jako rodinné, lokální, náboženské kontakty, lze je rozlišit od norem, které vznikají na území rozšířenější společnosti. Tyto „nové“ normy jsou způsobilé překonat

¹⁰Tamtéž, s. 19

¹¹To není v síti, to je v lidech: se sociologem Jakubem Mackem o polarizaci české společnosti a přetížení mozků. Host. 2016, 32, s. 13-18.

zájmové, statusové, ale i jiné bariéry. Vznikají především v difuzním prostředí spontánně rozvíjených forem spolupráce.¹²

b) Teorie občanské společnosti a občanství

Zasahuje do státní a soukromé sféry, jedná se o veřejný prostor, který je vyplněný množstvím autonomních organizací a podniků. Objektem zkoumání jsou normy občanské společnosti, které významným způsobem zajišťují společenskou soudržnost. Podle Milana Tučka *tento přístup navazuje na komunistickou diskusi, která říká, že občanská společnost se vytváří především „zdola“ a požadavek demokratických práv je tedy nutně spojen s převzetím zodpovědnosti jednotlivými občany*. Společenskou soudržnost můžeme tedy definovat jako schopnost obyvatel držet při sobě, spolupracovat při věcech veřejných a ochota se prakticky angažovat například při politických otázkách.¹³

c) Teorie sociálního státu

Z teorie sociálního státu plyne souvislost mezi sociální soudržností, která je nejmarkantnější v praktickém používání, je ale i hojně zastoupena v sociologickém diskursu. V této době je chápána na pozadí krize státu sociálního zabezpečení. Tato krize směřuje k odstraňování státu sociálního zabezpečení. Soudržnost obyvatel je důležitá pro předcházení krizím ve státě. Čím slabší je soudržnost, tím menší je důvěra a společný horizont zkušeností individuů, čímž klesá společná kooperace daného společenství.¹⁴ Z toho vyplývá potřeba udržovat společnost pospolu, přispívat k soudržnosti celé společnosti, nikoli naopak. Efektivita sociálního státu je pro soudržnost naprosto nepostradatelná.¹⁵

¹² BAYER, Ivo, TUČEK, Milan, ed. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008. s. 17

¹³ Tamtéž, s. 18

¹⁴ Tamtéž, s. 19

¹⁵ ŠAFR, Jiří a Markéta SEDLÁČKOVÁ. *Sociální kapitál: koncepty, teorie a metody měření*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-095-8., s. 14

2.3 Dimenze sociální soudržnosti

Z pojetí obsahového je možné rozlišit pět dimenzí, které přispívají k sociální soudržnosti v naší společnosti. Tyto dimenze mají na naši společnost pozitivní vliv a napomáhají k tomu, jak naše společnost funguje. Jsou tu s námi po staletí a stále se vyvíjí.

1. *sociálně strukturální dimenze*, která obsahuje mechanismy sociální exkluze a inkluze, stupeň sociální mobility, stupeň dělby práce, struktury sociální nerovnosti a regionální rozdíly

2. *institucionální dimenze*, kde jsou instituce hlavními rozsáhlými jednotkami stabilizující řád společnosti, regulují důležité sféry sociálního života, jako jsou práce, rodina, ekonomie, politika, vztahy mezi státy, lze je pokládat za „tmel“ sociálního života. I když se instituce neustále mění, tak nám zaručují kontinuitu společnosti od jedné generace ke druhé.

3. *kulturní a symbolickou dimenze*, která obsahuje míru toho, jak chápeme a zastáváme víru, hodnoty, normy chování, jak jsou osvojovány pospolitostní symboly, umělecké symboly a jazyk

4. *dimenze identit*, která se dotýká intenzity určitých stavů a vztahů s emocionálním obsahem jako je např. pocit náležitosti k určité kultuře, regionu, území, nebo definované komunitě, která se potýká s xenofobií či rasismem

5. *dimenze aktivit*, která se věnuje volbě jednotlivých aktérů v určité komunitě, např. aktivita ve sdruženích, na kolektivních akcích, kontaktu a interakci obecně

Dále lze rozlišit dimenze jako takové, příkladem mikro-dimenze soudržnosti jsou vztahy v rodině, příbuzenství, sousedství, příkladem meso-dimenze jsou vztahy na úrovni obce, a příkladem makro-dimenze soudržnosti jsou vztahy na úrovni církve, státu, národa nebo také na úrovni Evropy. Soudržnost v jedné z těchto dimenzí, např. na úrovni malého kolektivu nebo na meso-úrovni, nemusí vždy podporovat soudržnost celé společnosti. Často tomu bývá naopak. Nadměrná silná soudržnost regionální může oslabit soudržnost státu.¹⁶ Proto je potřeba, aby náš stát fungoval co nejlépe na úrovni makro-dimenze. Pokud nebude fungovat soudržnost na úrovni makro-dimenze, může ovlivňovat vztahy k horšímu na mikro či meso-dimenzi, a to pro společnost nebude nijak prospěšné.

¹⁶Pojetí sociální soudržnosti v soudobé sociologii a politologii [online]. Praha, 2005 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-20-version1-sesit04_09_musil.pdf. Výzkumný projekt. UK FSV CESES., s. 7, 10

2.4 Problematika soudržnosti – sociální napětí

Problematika soudržnosti společnosti je zákonným předmětem empirického zkoumání určitého sociálního systému a komparace jednotlivých společností. Jedná se tedy o zkušenostní prověřování nějakého sociálního systému a porovnání dílčích společností, co a jak na společnost působí. Soudržnost se v první řadě váže k problematice vytváření a udržování sociálního řádu. Soudržnost můžeme označit jako synonymum pro existenci řádu na obecné úrovni. Ve středu zájmu je stabilita politického systému nebo soudržnost jako původce ekonomické výkonnosti.¹⁷ Hlavním důvodem sociálního napětí, které ovlivňuje sociální soudržnost, je ukazatel sociálního statusu, popř. třídní příslušnosti a její rysy: rozdílnost v bohatství a příjmech, s kterými souvisí úroveň bydlení, vlastnění vs. nevlastnění, zaměstnanost vs. nezaměstnanost či rasová a etnická příslušnost. V posledních letech jsou hlavním indikátorem sociálního napětí ve společnosti vztahy mezi politiky na straně jedné a masou obyvatelstva na straně druhé. Tyto vztahy jsou obohaceny konflikty různých politických stran a směrů. Jedná se o zásadní překážku, bez které nemůže v naší společnosti dojít k upevňování sociální soudržnosti.¹⁸ Analýza výsledků voleb z roku 2018 dokázala, že společnost je sice politicky rozdělená, ale nejedná se o jednoznačný teritoriální aspekt. Jedná se o jinou dělicí linii než teritoriální. Daleko zřetelnější je linie socio-ekonomická (vzdělání, věk, ekonomická aktivita).¹⁹

K napětí dochází nejen v socio-ekonomické linii, ale také v socio-kulturní linii. Pojem pražská kavárna napomáhá k tomu, že v naší společnosti dochází k jakési „kulturní válce“. Nastává prohlubování příkopu mezi pražskou kavárnou nebo takzvanými elitami a zbytkem republiky. Sociální napětí mezi těmito skupinami je hlavně z důvodu nesdílení stejného názoru, pocitu méněcennosti a nemožnosti se podílet na kulturním utváření v České republice.

¹⁷ BAYER, Ivo, TUČEK, Milan, ed. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd ČR, 2008., s. 20

¹⁸ TUČEK, Milan. *Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006., s. 184

¹⁹ JUST, Petr, Olga BRUNNEROVÁ a Jakub CHARVÁT. *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. Praha: Togga, 2018. ISBN 978-80-87956-76-2., s. 242

2.4.1 Polarizace ve společnosti

Polarizace se zdá být všudypřítomná a stejně tak jednoduše produkovatelná. Naplníme místnost lidmi a každý z nás si po chvíli najde ty, kteří mu nevyhovují - i tak se dá polarizovat.²⁰

Podle Estebana a Schneidera je společenská polarizace „*výsledkem vzájemného působení vnitřně skupinové sounáležitosti a odcizení vně skupiny. Zatímco členové stejné skupiny se v polarizované společnosti spolu navzájem ztotožňují, od členů jiných skupin se cítí sociálně či ideologicky izolováni.*“ To znamená, že jejich pojetí poukazuje na formu identita-odcizení. Tato forma předpokládá, že příčinou polarizace jsou dva pocity: jednotlivci mají buď pocit ztotožnění s těmi, co sdílejí stejný názor, nebo mají pocit odcizení u těch, co jim jsou názorově vzdáleni. Polarizaci z definičního východiska vymezují jako „*míru seskupování veřejnosti do malého počtu vzdálených pólů.*“ Tento koncept z hlediska polarizace lze aplikovat obecně.²¹ Jako příklad mohu uvést prezidentské volby, které se konaly v lednu 2018, kdy se Česká republika rozdělila na dvě skupiny. Na ty, kteří volili Jiřího Drahoše, a na příznivce Miloše Zemana, stávajícího prezidenta. Můžeme pocíťovat, že je polarizace těchto dvou skupin stále aktuální, i když hlavní povyk po volbách už ustal. Stejně tak jsou tu lidé, kteří souhlasí s názory pana premiéra Andreje Babiše, a ti, kteří jsou jím znechuceni a odporují mu. Ačkoliv zastávám názor, že naše společnost je opravdu polarizovaná, nelze nesouhlasit s tímto citátem z knihy „*Proč? Proč je Zeman prezidentem, proč jsme tam, kde jsme*“: „*Z toho hlediska je ona neustále omílaná rozdělenost české společnosti vlastně čímsi pozitivním. Je to napětí, ale i nějaký zdroj života. Nerozdělená společnost by byla mrtvá.*“²²

²⁰ *Understanding Polarization: Meanings, Measures, and Model Evaluation* [online]. 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/688938>

²¹ LEBEDOVÁ, Eva. *Polarizovaná politika?: vliv volebních kampaní na stranickou polarizaci v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5209-8., s. 17

²² KMENTA, Jaroslav, Petr HOLUB, David ZÁBRANSKÝ, et al. *Proč?: proč je Zeman prezidentem: proč jsme tam, kde jsme*. Praha: Zed', [2018]. ISBN 978-80-906593-6-0., s. 96

2.5 Společnost jako celek

Rozdělování společnosti nepřináší nikomu výhody, pouze těm, kdo podobné sváry diriguje. Otázka koheze není jenom otázkou sociologické deskripce, ale základních hodnot, jako je například solidarita, na kterých daná společnost stojí. Ideální by bylo propojit svět laický a expertní. Nikdy bychom si správně neměli připustit představu, že je tu město proti vesnici, vzdělaní lidé proti méně vzdělaným. Přesně to se nám tu snažili vnutit komunisté po druhé světové válce. Stejně tak jako by bez vesnice nemohlo fungovat město, tak bez vzdělaných lidí by zde nemohli být dělníci. Všechno tak do sebe zapadá a země díky tomuto funguje v jakési symbióze. Je potřeba, aby si toto všichni uvědomili a nedocházelo pak k nenávisti vůči ostatním obyvatelům. Nenávist nás nikam nedovede. Každá fungující společnost by se měla snažit o to, aby se její části propojily, a měla by pracovat na jejím vývoji k lepšímu. I když nežijeme v utopii, na něčem takové můžeme pracovat jako společnost - jako celek. Nesmíme se dostat tak daleko, že někomu dáme důvod si myslet, že je méněcenný jenom proto, že nežije ve městě, nebo že nezáleží na jeho názoru, protože je méně vzdělaný. Jako součást celku se každý z nás podílíme na charakteru naší společnosti. Nejsme jen shlukem individuí na jednom společném území, užívající stejný jazyk. Jsme skupina lidí, co si je rovna. Každý z nás participuje na tom, co s námi a naší zemí bude dál. Kdo bude v jejím čele, jaké budeme mít jméno apod. Není potřeba velké pokory, abychom pochopili, že nás poznatky ostatních zásadně obohacují, ať už v jakémkoliv směru, pozitivním či negativním.²³

2.5.1 Lid x Elita

Dělení společnosti na MY a ONI je v Česku často velmi úspěšné. Odjakživa tu s námi byla jakási nejmenovaná „elita“, která brání obyčejným lidem ve štěstí. Už volební kampaň za bývalého prezidenta Václava Klause, počínaje rokem 1992, byla vybudována na domněnce, že „někdo“, většinou intelektuálové, občanští aktivisté apod. stojí v cestě za štěstím „obyčejným lidem“. Prezident Miloš Zeman na tuto taktiku navázal v roce 1996 a i on dokázal vytvořit toto zdání, které jak vidíme, přetrvává dodnes.

Komickou podobu měly obě prezidentské kampaně Miloše Zemana, kdy se při první rozhodl udeřit do xenofobie a strachu z Němců, druhá byla doplněna útoky na intelektuály

²³TABERY, Erik. Opuštěná společnost: česká cesta od Masaryka po Babiše. V Praze: Paseka, 2017., s. 253

a obyvatele velkých měst. Jiří Paroubek nebyl jiný, jeho Česká strana sociálně demokratická se soustředila na přesvědčování občanů, že by se všem vedlo lépe, kdyby mezi námi nebyli „oni“. „Dnes už kromě pražské kavárny máme češtinu obohacenou vlastním prezidentem o další pohrdavý termín – lepšolidé.“²⁴ Vymyšlení neexistujících nepřátel a umělá polarizace společnosti měla a má jediný cíl: zajištění moci ekonomicko-politickým sítím.²⁵ David Záborský se domnívá, že nejde o rozdělené společnosti, ale jejich veřejně vystupující elity. Ty jsou totiž rozdělené nesmiřitelně.²⁶

Český stát, ve kterém žijeme, a je naším domovem, není vůbec samozřejmostí. V posledních letech můžeme vidět nebezpečný pohyb, který oddaluje velká města od venkova, vzdělané elity od většiny obyvatel, lidi v centru všech událostí od lidí, kteří se cítí být opomenuti na okraji periférie. Zároveň roste tendence, kdy se raději bavíme s lidmi, kteří jsou ze stejného prostředí, mají stejnou zkušenost a smýšlení. Právě to je příčinou strachu, obav a nedůvěry ze všeho „jiného“. Nejdůležitějším úkolem dnešní doby je najít jazyk, kterým by se spolu mohli všichni domluvit.²⁷

„Politické elity“ většina společnosti označuje jako nekompetentní, sebestředné a obecně podezřelé, které na rozdíl od ostatních sociálních elit společnosti spíše neprospívají. Také se dochází k závěru, že Česko je „zemí se silně negativním vůdcovským klimatem, který se vyznačuje vzájemným despektem veřejnosti a politických elit.“²⁸ Podle sociologa Daniela Prokopa dochází k fragmentaci společnosti právě i z toho důvodu, že tu jsou jakési elity, které „mají vše“, a právě politici jsou ti, kteří se proti nim vymezují.²⁹

²⁴HLAVÁČEK, Petr, ed. *Nesamozřejmý národ?: reflexe českého třicetiletí 1989-2019*. Praha: Academia, 2019. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3038-2., s. 360-361

²⁵Tamtéž, s. 360-361

²⁶KMENTA, Jaroslav, Petr HOLUB, David ZÁBRANSKÝ, et al. *Proč?: proč je Zeman prezidentem: proč jsme tam, kde jsme*. Praha: Zed', [2018]. ISBN 978-80-906593-6-0., s. 96

²⁷HLAVÁČEK, Petr, ed. *Nesamozřejmý národ?: reflexe českého třicetiletí 1989-2019*. Praha: Academia, 2019. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3038-2., s. 366-367

²⁸MÜLLER, Karel B. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy: mezi nacionalismem a liberarismem aneb od etnické exkluze k aktivní hranici*. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-865-8., s. 173

²⁹PROKOP, Daniel. *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-991-5., s. 25, 31

3 Sociální interakce

Pro společnost je důležité, abychom si byli vědomi, že vším, co děláme, nějak ovlivňujeme své okolí- jak pozitivně tak i negativně. Samozřejmě ideální by bylo ovlivnění pouze v pozitivním směru. Touto kapitolou chci vysvětlit, jak můžeme být pomocí sociální interakce nápomocni k udržování nepolarizované společnosti. Jedná se o procesy, které svým působením ovlivňují skupinu jednajících, která tím ovlivňuje druhou skupinu jednajících. Může se jednat o vliv přímý či nepřímý, zaměřený či nezaměřený, osobní či anonymní. Sociální interakce pojímá sociální komunikaci, procesy vlivu, kooperace, moci a sociálního konfliktu, ale také další formy, jako je skupinová konfrontace nebo ztotožnění se se skupinou. Jde o vytváření a sdružení účinků souvisejících s působením jedněch jednajících na ty druhé.³⁰

Marek Německý zmiňuje právě Davida Lockwooda, který již v 60. letech, jako první odlišil pojmy sociální a systémové integrace: „*Zatímco problém sociální integrace zaměřuje pozornost na problémy řádných nebo konfliktních vztahů mezi aktéry, problém systémové integrace se zaměřuje na řádné nebo konfliktní vztahy mezi částmi sociálního systému.*“³¹ Na jeho rozlišení navazují v odlišných podobách mimo jiné J. Habermas ve své knize *The Structural Transformation of the Public Sphere* a A. Giddens v knize *Sociology, a Brief but Critical Introduction*.

Dále cituji, že „*termín integrace má fundamentální význam pro moderní sociologickou teorii. Ve funkcionalistické teorii popisuje způsob vztahu jednotek systému, díky kterému na jedné straně jednají kolektivně tak, aby nedošlo ke zhroucení systému a aby bylo umožněno udržovat jeho rovnováhu, a na druhé straně spolupracují s cílem podpořit jeho sloučené fungování.*“³² Pojem integrace patří k primárním pojmům sociologické teorie, a jako takový se objevuje v různých spojitostech v rámci snad každé jednotlivé teorie.³³

³⁰Interakce sociální – Sociologická encyklopedie. [online].

Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Interakce_soci%C3%A1ln%C3%AD

³¹NĚMECKÝ, Marek. *Co drží společnost pohromadě? Pojetí sociální komunity a konstitutivního symbolismu u Talcotta Parsonse, Richarda Müncha a Jeffreyho Alexandra*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015., s. 18

³²Tamtéž, s. 18

³³Sociální koheze. Teorie, koncepty a analytická východiska [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2008/02/02.pdf>. Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR., s. 250

Integritu soudobé společnosti lze zvyšovat právě pomocí občanské integrace, zabráněním sociální exkluze, tedy napomáháním k tomu, aby byli všichni obyvatelé začleněni do klíčových aktivit společnosti, ale i zlepšováním mezilidských vztahů.³⁴

3.1 Sociální řád

Ve společnosti je potřeba udržovat sociální řád, díky kterému je společnost schopna fungovat, tak jak má. Samozřejmě pokud se dodržuje. Je možné rozlišit dvě dimenze sociálního řádu. První tvoří pravidelné, stabilní a předvídatelné vzorce chování, druhá dimenze kooperativní jednání. Sociální normy obstarávají předvídatelnost chování druhých i vzájemnou součinnost. Ty se spolu se sebe zájmem, ale i altruismem a závistí podílejí na složitém vzájemně propojeném systému společenského řádu. Některé z těchto komponentů působí obapolně, přispívají ke stabilitě, ale přitom narušují spolupráci, jiné zase napomáhají k násilí, přitom ale přispívají ke kooperaci.

Další rozlišení teoretických perspektiv koheze nabízí profesor sociologie Marek Mizruchi. Rozděluje teoretické přístupy sociální integrace na subjektivní a objektivní. *Subjektivní* přístupy rozumí soudržnosti jako funkci pocitů identity příslušníků se skupinou, tedy že jejich individuální zájmy jsou v souladu se zájmy celé skupiny. Za touto definicí koheze je nápad vzniku sociálního řádu jako minimalizace rozporů mezi jedincem a skupinou. Druhou perspektivou koheze je podle prof. Mizruchiho *objektivní relační* koncept, který chápe kohezi jako množství vazeb a vztahů uvnitř skupiny. Klad tohoto přístupu spočívá v tom, že soudržnost může být také vynucená v těch skupinách, kde její členové nesdílejí stejné názory, ani cíle. Sociální soudržnost nemusí být vždy založena na dobrovolné participaci, lze jí dosáhnout i vynucením, např. účinným nátlakem jedinců majících vliv a moc. Oba tyto jednodimenzionální koncepty jsou sice přínosné, ale analyticky nedostatečné. Ten první poukazuje přímo k jednání, a druhý k podmínkám jednání.³⁵

³⁴ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1413-7., s. 316-317

³⁵Sociální koheze. Teorie, koncepty a analytická východiska [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2008/02/02.pdf>. Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR., s. 250-251

4 Občanská společnost

Občanská společnost je klíčová pro chod našeho státu. Cílem této kapitoly je nastínění, co občanská společnost dělá pro náš stát, jaké má vlastnosti, funkce a dále zmíní tři charakteristické etapy, které nás formovaly. Právě do občanské společnosti můžeme zařadit „pražskou kavárnu“, která jako taková prosazuje své zájmy a přispívá k utváření našeho státu. Na naši občanskou společnost mají vliv politické instituce, ať chceme nebo ne. Právě ty nás velmi ovlivňují, a pokud se projeví jejich neúčinnost, dochází k rozdělování naší společnosti a vytváření opozičních hnutí. Občanská společnost by měla tvořit prostor neohraničeného a suverénního lidského spolčování, který funguje jako jakýsi ochranný val. Také by měla utvářet prostor, ve kterém podle Karla Müllera dochází k: *„hledání, pojmenování a ověřování společenských hodnot, zájmů a priorit, čímž vytváří společenské zdroje moci a vlády, jíž tímto poskytuje morální základ a legitimitu.“* Občanská společnost by měla nabízet správnější včlenění občanů do veřejného mínění a děje. Důležitý je pocit sounáležitosti s určitou skupinou, díky které dochází k vytváření pocitu loajality k celé společnosti i politickému systému, který by nás měl vést k prosazování našich dílčích zájmů.³⁶ Občanská společnost tvoří náš stát, díky ní máme společné hodnoty, zájmy a morální základ. Občanská společnost nám napomáhá se cítit v bezpečí, měla by být loajální a vytváří v nás pocit, že někam patříme.

Ve formování české občanské společnosti je podle Karla Müllera možné rozlišit tři charakteristické etapy, které je důležité zmínit, neboť se víceméně vryly do její „historické paměti“. *„Tyto etapy se zásadním způsobem ovlivnily předpoklady pro její rozvoj a fungování, vytvářely a formovaly její formy, stereotypy myšlení i jednání.“* Přelom nastal roku 1938 (respektive 1918) a 1989. První fáze proběhla přibližně od poloviny 19. století, kdy došlo ke zhroucení tradičního feudálního řádu až do roku 1918. Toho roku došlo k emancipaci a vzniku moderní české občanské společnosti, která se dala označit za poměrně liberální (vzhledem k pozdějším obdobím). Roku 1918 se česká národní společnost stává zároveň státní společností, avšak po dvaceti letech nastává zlom v podobě totalitních režimů.

³⁶ MÜLLER, Karel B. Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska. V Praze: Triton, 2002. Filosofická setkávání., s 28-30

Období „nesvobody“ trvá více než padesát let. Roku 1989 se česká společnost navrací ke svobodným poměrům, a přechází k bolestnému přechodu k demokracii, obdobím, jež nás pojí se současností.³⁷ Po polistopadovém období jsou tu tací, kterým připadá, že něco „vydělali“, a ti, kterým připadá, že něco „ztratili“. Nacházíme se tedy u nalézání ztraceného společenského konsensu z roku 1989.³⁸ Každá se zmíněných etap změnila specifickým způsobem vývoj moderní české společnosti. Na zjišťování toho, proč to tak vlastně je, v této práci není místo, jednalo by se o hlubokou syntézu, která by byla nadměru nesnadná a obsáhlá. Je možné, že současné předpoklady a podmínky rozvoje české společnosti jsou do určité míry dědictvím autostereotypů zde ukotvených.³⁹

Jiří Schneider bývalý český diplomat a politik v knize *Nesamozřejmý národ* říká: „*Traumata a selhání našich předků si neseme jako kouli u nohy. Ať pozitivně či negativně nás určuje náš vztah k duchovním a kulturním kořenům.*“⁴⁰ Smyslem jeho úvahy v knize je naznačení toho, jak spolu souvisí vztah minulosti a přítomnosti, které se promítají i do budoucnosti. Historickou minulost máme všichni do jednoho stejnou, proto by nás měla semknout. Jiří Schneider odkazuje na teologa Pavla Hoška, který říká, že bychom měli brát národ jako „velkou rodinu“.⁴¹

Úroveň rozvoje společnosti je podmíněna politickým faktorům společnosti. Čím komplexnější je společnost, tím rozlehlejší je potřeba silných politických institucí. Občanskost není utvářena jen občanskou společností samotnou, protože právě tato oblast souvisí s partikularistickými zájmy občanů. Pokud se politické instituce prokáží jako neúčinné a politický systém jako nelegitimní a neefektivní, pak bude aktivita občanské společnosti podlamovat politickou stabilitu a přinášet nepříznivé vlivy na demokratický

³⁷Tamtéž, s 18-19

³⁸HLAVÁČEK, Petr, ed. *Nesamozřejmý národ?: reflexe českého třicetiletí 1989-2019*. Praha: Academia, 2019. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3038-2., s. 367

³⁹MÜLLER, Karel B. *Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska*. V Praze: Triton, 2002. Filosofická setkávání., s 18-19

⁴⁰HLAVÁČEK, Petr, ed. *Nesamozřejmý národ?: reflexe českého třicetiletí 1989-2019*. Praha: Academia, 2019. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3038-2., s. 353

⁴¹Tamtéž, s. 353-354

proces právě tím, že bude rozšiřovat štěpení společnosti a utvářet tak dvě protilehlé skupiny v naší společnosti.⁴²

4.1 Občanská participace

Občanská participace neboli občanská angažovanost je zásadní pro chod společnosti. Tím, že se angažujeme, spoluúčastníme na věcech státu, vlastně říkáme, že máme zájem na tom, jak náš stát bude fungovat, a z toho plyne, jak se nám tu bude společně žít. Tato podkapitola je zásadní pro tuto práci, jelikož se jedná, o jakési vytváření, vznikání skupin, organizací apod. Včetně „viditelné“ role občanské participace, kdy se jedná o praktické činnosti více či méně organizovaných sdružení a spolků a dalších druhů participace lidí na veřejném životě společnosti. Je zde otázka, zda díky atmosféře takovýchto sdružení a spolků dochází k vytváření obecné důvěry v druhé, která nás vede k tomu, abychom jednali jako otevřená demokratická společnost nebo naopak k partikularizované důvěře, která má za příčinu vytváření uzavřených nespřátelených komunit.⁴³ Úpadek občanské participace nastává i z důvodu čím dál většího rozvoje komunikačních technologií (zejména televize a internetu).⁴⁴ V naší společnosti máme mnoho skupin, jak uzavřených, tak otevřených. Mezi jednu takovou patří i pražská kavárna. Otázkou je, zda společnosti pomáhá k vytváření důvěry.

⁴² STACHOVÁ, Jana. *Občanská společnost v regionech České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. Sociologické disertace. ISBN 978-80-7330-142-2., s. 25

⁴³ SEDLÁČKOVÁ, Markéta. *Důvěra a demokracie: přehled sociologických teorií důvěry od Tocquevillova po transformaci v postkomunistických zemích*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-058-2., s. 138

⁴⁴ Tamtéž, s. 141

5 Význam jazyka v politice a médiích

Význam jazyka jako takový zastává čím dál větší roli v české politice a médiích. Je důležité si uvědomit funkci jazyka, který je mocným nástrojem v sociální interakci. Je využíván médii, které na nás v této době velmi silně působí a mají skrytou moc.

Ve všech oblastech komunikace člověka má jazyk při vyjadřování myšlenek prioritní úlohu. Jazyk je nejdůležitějším prostředkem lidského dorozumívání, a tedy i základním prvkem každého sociálního vztahu v každodenním životě, i v profesionální sféře. V oblasti politiky nabírá fenomén jazyka a řeči ještě další rozměr – kromě komunikační funkce slouží také k dosažení politických cílů konkrétní osoby či skupiny. Politický jazyk je „boj se slovy o slova“ s cílem ovlivnit veřejné mínění. Tři nejznámější a nejnebezpečnější metody na dosažení cíle jsou: pojmenovat, použít a upravit.⁴⁵

Americký sociolog Talcott Parsons ve svém klíčovém článku „*On the Concept of Political Power*“, který Marek Německý zmiňuje ve své knize „*Co drží společnost pohromadě?*“, přirovnává jazyk k zobecněnému mechanismu, který operuje v rámci sociální interakce. Říká, že pokud máme vliv na chování druhých, můžeme je potenciálně „ovlivnit“ skrze lingvistickou komunikaci. To znamená, že dochází ke konfrontaci se symbolickými zkušenostmi místo skutečných věcí nebo objektů, na které tyto symboly odkazují, které „jsou“. Jazyk v sobě obsahuje dvě pojetí: jednak je užíván „*jako proces vydávání a přenášení informací, jako kombinace lingvistických komponentů, které obsahují specifický odkaz k dílčím situacím*“, na druhé straně jazyk vyjadřuje funkci kódu, „v rámci kterého mají jednotlivé symboly konstituující jednotlivou zprávu význam.“⁴⁶

Média, ať už přímo nebo nepřímo, působí na naše představy, přesvědčení, hodnoty, postoje a chování adresátů. Tato podmínka je výrazem víry v moc médií. Mezi společenskými institucemi mají média svým způsobem specifické postavení, a to nejen z důvodu toho, v jak velkém měřítku využívají nových technologií, ale jejich hlavní postavení tkví v tom, že média jsou hlavním strůjcem zajišťování a řízení sociální komunikace. Média poskytují procesy komunikace mezi lidmi – a komunikace je komplex společenských dějů, v nichž médium

⁴⁵ SPÁLOVÁ, L.; ŠTEFANČÍK, R.; et al. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*, 2nd ed.; ECONÓM: Bratislava, 2017. ISBN 978-80-225-4424-5., s. 15

⁴⁶NĚMECKÝ, Marek. *Co drží společnost pohromadě?: pojetí sociální komunity a konstitutivního symbolismu u Talcotta Parsonse, Richarda Müncha a Jeffreyho Alexandra*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3009-0., s. 80

(podavatel) a publikum (příjemce) usiluje o ovlivnění jednoho nebo druhého. Proto lze očekávat, že média mají na příjemce účinný vliv.⁴⁷ Média z velké části utváří podobu společnosti a vztahů, které v ní převládají. Právě díky médiím dochází k šíření hodnot a sociálních norem.⁴⁸

5.1 Politická komunikace

V posledních desetiletích můžeme sledovat velmi rychle se vytvářející systémy politické komunikace, které jsou dnes jednotkou samostatné analýzy. Systémy politické komunikace jsou tvořeny třemi hlavními aktéry: *1. politickými a mediálními institucemi, 2. občany a veřejností a 3. národním socio-politickým prostředím.* Jaye G. Blumber a Michaela Gurevitch chápou politickou komunikaci jako „*systém dynamické interakce mezi politickými aktéry, médii a jejich publikem, přičemž každý z těchto aktérů je zapojen do vytváření, přijímání a interpretování politických sdělení*“. Rozumíme-li politickou komunikaci jako systému flexibilní vzájemné spolupráce mezi dvěma a více stranami, kdy dochází ke vzájemné výměně informací, je důležité si uvědomit, že tyto skupiny jsou závislé na fungování ostatních aktérů v systému, a jsou navzájem provázané.⁴⁹ Podle Jaye Blumbera v politické komunikaci přibývá populismu, který je důvodem větší soutěživosti o zájem publika, v níž musí mediální i politické elity vypadat co nejdůvěrněji směrem k masovému publiku. Za zvýšením vlivu populismu je pokles role ideologií v politice a absencí legitimacy. Pro vědce je teď stěžejním úkolem schopnost co nejrychleji reagovat na nově vznikající trendy a objasnění fenoménu.⁵⁰

⁴⁷BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6., s. 347

⁴⁸Tamtéž, s. 15

⁴⁹LEBEDOVÁ, Eva. *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-158-9., s. 22

⁵⁰Tamtéž, s. 25

5.2 Vliv médií na českou společnost

Cílem této podkapitoly je přiblížit, jak média ovlivňují naši společnost, bohužel většinou v negativním kontextu. V dnešním rozvinutém světě můžeme hovořit o většině společností, včetně té české, jako o výrazně mediálně saturované: mediální obsahy a objekty mediálních technologií mají velmi zásadní roli ve všech aspektech našeho života. Digitální komunikační technologie spojené hlavně s internetem se v posledních dvou dekádách velmi rychle vyvíjí a mění. Velký vliv mají v rovině komunikační, kdy se promítají do případných změn v rovině politické – do změn politického jednání a politické komunikace.⁵¹

Většina lidí používá internet pro svou práci, tráví zde svůj volný čas, komunikují přes něj, hledají na něm informace. V kontrastu vůči tradičním médiím se jedná se o ojedinělou multifunkční formu, na které lidé tráví většinu svého dne. Jednou z nejoblíbenějších aplikací, které nám internet poskytuje, jsou v současné době online sociální sítě, na nichž (resp. alespoň na jedné z nich) měla svůj účet v roce 2014 téměř polovina českých uživatelů internetu. Na jedné z nejpopulárnější sítí, Facebooku, mělo účet 38 % dospělých Čechů. Tyto sítě mají stejné to, že svým uživatelům – politikům, stranám, občanům, či jiným skupinám nabízí vytváření vzájemně propojených profilů, přes které mohou šířit sdělení dalším aktérům, kteří mají také účet. Je možné zde navázat jak komunikaci interpersonální, tak komunikaci skupinovou. Právě tyto sociální sítě jako je Facebook a Twitter odstartovaly v několika posledních letech ve světě i v České republice další masivní vlnu zájmu o oblast politické komunikace a nových médií.⁵²

Média mají význam zejména tehdy, když jsou způsobilá zastat se slabých, mít pod kontrolou mocné a snažit se o spravedlivý obraz skutečnosti. Je potřeba brát ohled na to, že práce novinářů začíná až po vyslechnutí příběhu, který jim účastník poví. O co opírá svá tvrzení jedna či druhá strana? Jedná se o relevantní zdroje? Můžeme tyto informace ověřit? Všechno toto musíme brát v potaz. Média by v nás neměla vyvolávat strach, ale ani nás uklidňovat. Hlavní je zachovat si otevřenost a nebránit se kritickému myšlení přes předsudky, které nás velmi často zaslepují.⁵³

⁵¹ MACKOVÁ, Alena. *Nová média v politické komunikaci: politici, občané a online sociální sítě*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2017., s. 7

⁵² Tamtéž, s. 18

⁵³ TABERY, Erik. *Opuštěná společnost: česká cesta od Masaryka po Babiše*. V Praze: Paseka, 2017., s. 124

5.3 Manipulace s informacemi

Vliv médií na naši společnost je úzce spojen s manipulací prostřednictvím masmédií, které bychom si měli být vědomi, schopni ji rozpoznat a pokud něco čteme, tak bychom si pravdivost údajů měli ověřovat z více zdrojů. Například pan prezident Zeman velmi rád manipuluje občany při zmiňování „pražské kavárny“ v pejorativním kontextu. Manipulace s informacemi není nový jev. Pozornost, kterou přitahuje, je spojena s kombinací dvou faktorů: na jedné straně bezprecedentní kapacita internetu a sociálních sítí, která dokáže rychle šířit informace, na straně druhé krize důvěry, kterou naše demokracie prožívají. To znehodnocuje veřejné dohady, a jde tak daleko, že relativizuje samotný pojem pravdy.⁵⁴ Manipulace s informacemi je stejně stará jako informace sama. Už ve starověku Egypťané manipulovali s informacemi, aby oklamali své protivníky. Dezinformace mají také dlouhé dědictví i ve dvacátém století. *The Protocols of the Elders of Zion* (1901) je jedním z prvních slavných příkladů. Vzestup totality sloužil jako katalyzátor a studená válka měla také svůj podíl na známých epizodách. Dva neslavné příklady byly kampaň Sovětské propagandy, která se snažila obviňovat CIA z atentátu na Kennedyho (1963) a epidemie AIDS (1983-1987). Manipulace je úmyslná, účelem je způsobovat újmu, a oběti nevědí, že jsou manipulovány.⁵⁵ Lze uvést příklad pana premiéra Andreje Babiše, kdy jeho vstup do politiky roku 2013 provázal nákup mediálního vydavatelství Mafra, které mimo jiné vlastní deníky Lidové noviny, Mladá fronta Dnes, internetovou zpravodajskou televizi Óčko a Radio Impuls.⁵⁶ Opravdu v tomto případě nedochází k manipulaci s informacemi?

⁵⁴ Information Manipulation. In: Information Manipulation A Challenge for our Democracies [online]. Paris: 8 CAPS (Ministry for Europe and Foreign Affairs) and IRSEM (Ministry for the Armed Forces)., 2018, s. 210 [cit. 2020-05-06]. ISBN 978-2-11-152607-5. ISSN 978-2-11-152607-5. Dostupné z:

https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf, s. 11

⁵⁵ Tamtéž, s. 16-20

⁵⁶ LEBEDOVÁ, Eva. *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-158-9., s.

Dezinformace je úmyslné šíření informací, která je zcela nebo částečně nepravdivá. Liší se od v aj. „*misinformation*“ v tom, že ty jsou neúmyslné, a lze je předpokládat.⁵⁷ Efektivní boj proti manipulaci s informacemi vyžaduje především identifikovat kořeny problému. Tyto kořeny jsou vícenásobné a jejich identifikace je výzvou sama o sobě: existují individuální příčiny, které souvisí s lidskou přirozeností, a jsou tak vázány na psychologii. Jsou tu kognitivní slabosti a absence znalosti, kdy jsou lidé obzvláště náchylní k manipulaci. Dále je důležité zmínit kolektivní příčiny související s dynamikou sociálního života, krize důvěry v instituce a tisk. Ačkoliv nás měl internet a nové technologie osvobodit, tak se místo toho cítíme omezeni a manipulováni.⁵⁸ Kdo přesně manipuluje s informacemi? Od více či méně osamělých jednotlivců, ke státům, nestátním skupinám až po korporace.⁵⁹

⁵⁷ Information Manipulation. In: Information Manipulation A Challenge for our Democracies [online]. Paris: 8 CAPS (Ministry for Europe and Foreign Affairs) and IRSEM (Ministry for the Armed Forces)., 2018, s. 210 [cit. 2020-05-06]. ISBN 978-2-11-152607-5. ISSN 978-2-11-152607-5. Dostupné z:

https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf, s. 21

⁵⁸ Tamtéž, s. 29

⁵⁹ Information Manipulation. In: Information Manipulation A Challenge for our Democracies [online]. Paris: 8 CAPS (Ministry for Europe and Foreign Affairs) and IRSEM (Ministry for the Armed Forces)., 2018, s. 210 [cit. 2020-05-06]. ISBN 978-2-11-152607-5. ISSN 978-2-11-152607-5. Dostupné z:

https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf, s. 43

6 Pražská kavárna: vymezení pojmu

Pojem pražská kavárna je označením pro tzv. „intelektuály“ zaobírající se aktivně politickou situací v České republice. Toto označení se váže ve většině případů k lidem žijícím v Praze. Typickým znakem této skupiny je pocit přesily nad zbytkem společnosti a separovanost od „problémů běžných/obyčejných lidí“. Jasně převládajícím tématem, které je s tímto pojmenováním spojeno, je Evropská unie. To přispívá k představě hlubokého příkopu mezi venkovem a hlavním městem, které je spíše součástí nadnárodního uspořádání než České republiky. V dnešní době dochází čím dál více k boji hlavního města proti zbytku republiky, k čemuž především dojdeme, pokud se bavíme o pražské kavárně.⁶⁰

Označení pražské kavárny, sluníčkářů, lepšolidů i havlistů jsou v sociálních médiích užívána výlučně jako citově zbarvené pojmenování liberálních voličů a zaznívají mnohdy z úst sympatizantů prezidenta Zemana a premiéra Babiše. Jedná se převážně o označení osob s liberálním zaměřením na sociální otázky, přijímání migrantů, odlišných kultur a obávající se klimatických změn. Uplatňují se v sociálních médiích rozdílně podle toho, o jakém tématu se mluví, přestože jsou představené pojmy skupin sluníčkářů, pražské kavárny nebo lepšolidů co do obsahu synonyma.⁶¹

6.1 Začátky pražské kavárny

Pojem pražská kavárna se v médiích plně usadil až v roce 2013. Značnou zásluhu na tom měl tehdy první přímo zvolený prezident Miloš Zeman, který se rozhodně vyjádřil, že nebude jejím prezidentem. V podobném smyslu používali daný výraz už v letech 2001-2002 redaktor Reflexu Bohumil Pečinka a politik Jan Zahradil s Ladislavem Jaklem. Tehdejší místopředseda ODS Zahradil mluvil o pražské kavárně jako o „*pseudopolitické pražské elitě, která podepíše každou petici, kterou na stůl v té kavárně položí*“. Nejvíce tento pojem skloňoval po volbách do Poslanecké sněmovny Parlamentu v roce 2006. Prvním dohledatelným otcem pražské kavárny v novodobé historii je ale publicista

⁶⁰ Jak pravdu a lásku vystřídalo ANO, bude líp. Třicet let nálepkování v českých médiích — HlídacíPes.org. Žurnalistika ve veřejném zájmu — HlídacíPes.org [online]. Copyright © 2020 HlídacíPes.org [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/jak-pravdu-a-lasku-vystridalo-ano-bude-lip-tricet-let-nalepkovani-v-ceskych-mediich/>

⁶¹ Tamtéž

Jefim Fištejn, který v roce 2001 polemizoval proti přímé volbě prezidenta, zmiňoval riziko velkých manipulací a poznamenal, že „lid nevolí tak, jak si myslí pražská kavárna“ (ČT2, 17. 4. 2001).⁶²

6.2 Negativní obraz pražské kavárny

Pojem pražská kavárna má ale i svou temnou stránku. Zformování tohoto pojmu nastalo z nějakého důvodu. Je možné tento pojem používat jako označení nějaké specifické skupiny lidí, nebo může být tento pojem použit jako hanlivé označení. V naší společnosti můžeme narazit na obě možnosti. Opakovaně došlo k použití tohoto pojmu ve smyslu nadávky nejmenovanými osobami před prezidentskými volbami v letech 2008, 2013 a 2018, což pro českou společnost znázorňuje politickou krizi neobyčejné závažnosti.⁶³

Podle jazykovědce Karla Olivy je v Zemanově slovníku termín lepšolidé nástupcem pojmu pražská kavárna. *"To už poněkud vyčpělo. Lidé si z termínu dělají legraci, navíc podobně smýšlející lidé nežijí jen v Praze, takže je nový termín širší,"* říká jazykovědec Karel Oliva, bývalý ředitel Ústavu pro jazyk český AV ČR. Jazykovědec Karel Oliva říká, že prezident Zeman pojem označuje za zjevnou urážku, která měla vystřídat vulgárnější termín "dobrotrusové" nebo jeho ještě hanlivější verzi. *"Připadá mi, že je to výplod jazykové tvořivosti v rámci diskursu takzvaných sluníčkářů nebo dobrotrusů, kdy se tábory s protichůdnými názory podobnými termíny častují. Je to evidentně slovo, které má vyjadřovat posměch až urážku,"* zmiňuje Oliva a dodává, že co prezident Zeman slovem vykládá, termín sám o sobě koná.⁶⁴

⁶² Jak pravdu a lásku vystřídal ANO, bude líp. Třicet let nálepkování v českých médiích — HlídacíPes.org. Žurnalistika ve veřejném zájmu — HlídacíPes.org [online]. Copyright © 2020 HlídacíPes.org [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/jak-pravdu-a-lasku-vystridalo-ano-bude-lip-tricet-let-nalepkovani-v-ceskych-mediich/>

⁶³ Havloidi, sluníčkáři, lepšolidi. Většina Čechů nepotřebuje vznešené apely, nejlépe to chápe Babiš — HlídacíPes.org. Žurnalistika ve veřejném zájmu — HlídacíPes.org [online]. Copyright © 2020 HlídacíPes.org [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/havloidi-slunickari-lepsolidi-vetsina-cechu-nepotrebuje-vznesene-apely-nejlepe-to-chape-babis/>

⁶⁴ Pražská kavárna vyčpěla, Zeman proto přišel s lepšolidmi, říká jazykovědec Oliva - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/lepsolidi-vystridali-v-zemanove-slovníku-prazskou-kavarnu-ri~fff1da4209e311e9a0680cc47ab5f122/>

Na negativní obraz pražské kavárny můžeme nahlížet i takto. To, že pražská kavárna je pejorativní označení se můžeme dočíst všude na internetu, ale víme vlastně proč? Protože přijde někdo, komu se zrovna hodí vymyslet nějaké „nové“ označení, aby tak mohl mluvit o svých oponentech nebo lidech, s kterými nesouhlasí on nebo oni s ním. Je to sice označení, které vzniklo, aby bylo hanlivé, ale v průběhu času si na něj lidé natolik zvykli, že jeho pejorativní stránka významu jaksí vyprchala.

6.3 Výskyt pojmu pražská kavárna

V této podkapitole uvedu pár knih a jeden rozhovor, ve kterých se pojem pražská kavárna objevil. Právě tyto knihy je zajímavé zmínit pro představu, kde všude a v jak odlišných žánrech knih můžeme na pojem narazit. Pražská kavárna byla například zmíněna v knize Dominika Landsmana a Tomáše Bříňky s názvem *Továrna na debilno – vzpoura pražské kavárny*. V knize je humorný příběh, ve kterém je Miroslav Kalousek označen za patrona pražské kavárny. Zmíněn je i Jiří Ovčáček, který prý vždy moc dobře ví, kdo je a kdo není z pražské kavárny, a právě proto je vždy o krok napřed před kavárnou. V knize je mimo jiné psáno, cituji: „*Pražská kavárna má před sebou velký úkol. Sjednotit demokratický blok a dostat vyvoleného na post prezidenta. Jedině tak můžeme obnovit tu pravou demokracii, o kterou všichni usilujeme.*“⁶⁵

Další, kdo zmiňuje pražskou kavárnu ve své knize *Cestou na hrad*, je Vratislav Kulhánek, který v roce 2017 přijal nabídku stát se kandidátem na funkci prezidenta České republiky. „*Nikdy jsem nepochopil, kdo by to měl vlastně být a myslím si, že to nevědí ani ti, kdo se k ní počítají.*“ Touto větou začíná kapitola věnovaná pražské kavárně. Podle Vratislava Kulhánka se jedná o skupinu novinářů a politiků s velmi vyhraněnými prostými názory, a pokud se jim nezalíbíte, najdou si vždy něco, jak vám to dát jasně najevo. Nejvíce času tráví doma na sociálních sítích (je otázkou, zda panu Kulhánkovi neunikl opravdový význam spojení pražská kavárna).⁶⁶

⁶⁵LANDSMAN, Dominik a Tomáš BŘÍNEK. *Továrna na debilno: vzpoura pražské kavárny*. Praha: Euromedia, 2018., s. 94

⁶⁶KULHÁNEK, Vratislav a Vladimír ŠULC. *Cestou na Hrad*. Praha: S & D, 2018. ISBN 978-80-86899-76-3., s. 158

Termín pražská kavárna se nalezneme také v knize „Proč je Zeman prezidentem. Proč jsme tam, kde jsme?“, kde novinářka, válečná reportérka a humanitní pracovnice Petra Procházková, která v roce 1997 získala Cenu Ferdinanda Peroutky, ve své části knihy nesoucí název „Zeman a Putin v bitvě s novinářskou sebrankou“ v textu zmiňuje razantní útoky Miloše Zemana a taktéž ruského prezidenta vůči žurnalistům. „*Zeman nepotřeboval nájemné vrahy ani poddajné soudce, aby z veřejnoprávní televize učinil v očích řady diváků štvavou služku pražské kavárny, což je jeho výraz pro české elity a inteligenci.*“ Dále zmiňuje, že právě do této kavárny se řadí i většina novinářů. Takto prý hlava státu učinila vzbouření proti elitám.⁶⁷

Následující ukázka, kde se pojem objevil, je kniha „Česko na křižovatce“. Sabina Slonková, investigativní reportérka, šéfredaktorka online deníku Neovlivni.cz a držitelka Ceny Ferdinanda Peroutky (2001) tvrdí, že Miloš Zeman velmi rád staví své voliče proti zbytku republiky. Nejprve k tomu využíval termín pražská kavárna, později zvolil termín lepšolidi. Podle paní Slonkové to ve skutečnosti nic neznamena, je to jen hloupá nálepka, která v nás má vybudit dojem nadřazenosti vůči těm kdo volí Zemana a pohrdání ostatními. Že to je lež, už ti, k nimž prezident mluví, nechápou. „*Nikdo jiný než Zeman nebo Babiš k nim nemluví jejich jazykem.*“ Vzbuzovat nenávisť je extrémně nebezpečné, hlavně nenávisť vůči určité skupině lidí, ať už jde o novináře, muslimy či lepšolidi.⁶⁸

Rozhlasovým pořadem „Hovory z Lán“ se Zeman snažil navrátit k havlovské tradici živého vysílání na ČRo Radiožurnálu ze záměčku v Lánech v listopadu 2014, kdy označil své kritiky za „*běsnící pražskou lumpenkavárnu*“.⁶⁹ K pražské kavárně se prezident Miloš Zeman vrátil také v komentáři k tolika diskutovanému předávání vyznamenání T.G.M. 28. října téhož roku. Miloš Zeman v rozhovoru vysvětlil, že vše o předání vyznamenání režiséru Filipu Renčovi za třiminutový spot a Robertu Sedláčkovi za půlhodinový film, který si objednal on sám a nikoli Miloš Zeman, je cituji „*zase jen výplod té zběsilé pražské kavárny*“.

⁶⁷ KMENTA, Jaroslav, Petr HOLUB, David ZÁBRANSKÝ, et al. *Proč?: proč je Zeman prezidentem: proč jsme tam, kde jsme.* Praha: Zeď, [2018]. ISBN 978-80-906593-6-0., s. 131

⁶⁸ SZÁNTÓ, Jakub, Václav CÍLEK, Jan DOBROVSKÝ, et al. *Česko na křižovatce.* Praha: Zeď, [2019]. ISBN 978-80-907309-5-3., s. 135

⁶⁹ KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály.* Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-139-1., s. 251

Dále hovoří o jeho dalších argumentech k předávání.⁷⁰ Lubomír Kopeček ve své knize popisuje, jak panu prezidentovi nikdy nečinilo problém měnit některé své názory podle nastávající potřeby. On sám to nepovažuje za nic hrozného. Například v polovině devadesátých let prohlašoval, že „každý člověk má právo na názorový vývoj“. Nicméně aktuální prezidentova protiintelektuální konfrontační strategie a napadající urážky na pražskou kavárnu do této citace moc nezapadají.⁷¹

V těchto příkladech z knih a z rozhovoru o pražské kavárně si můžeme povšimnout, že členové pražské kavárny jsou častokrát spojováni s prezidentem Milošem Zemanem. Mnohdy jsou zmiňováni v negativním kontextu, protože mezi ně patří i novináři, kteří si v očích některých „vždy najdou něco, co můžou řešit a rozebírat“. Tento pojem se někdy používá jako označení pro tu část republiky, která nevolila pana prezidenta Zemana. Jedná se o jakousi nálepku. Sám prezident Miloš Zeman tento pojem zmiňuje ve svých rozhovorech, a vinu za informace, které pro něj nejsou pravdivé, dává pražské kavárně.

⁷⁰Český rozhlas Radiožurnál (archiv - Hovory z Lán). [online]. Dostupné z: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3241849>

⁷¹KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-139-1., s. 285-286

Empirická část

7 Analýza osobností

V této části mé práce se snažím přiblížit pár důležitých osobností, které často zmiňují pojem pražská kavárna. Uvedu zde, o jaké osobnosti se jedná, jejich kariéru, důležitá data, jejich vliv na demokracii a polarizaci, a jakým způsobem pracují s termínem pražská kavárna.

7.1 Miloš Zeman

Miloš Zeman je současný český prezident, politik, ekonom a prognostik. Roku 1993 byl zvolen předsedou strany ČSSD. Sám tvrdí, že strana se díky němu stala nejsilnější v České republice. V letech 1996 – 1998 byl zvolen předsedou Poslanecké sněmovny Parlamentu České republiky, téhož roku byl jmenován předsedou vlády. Roku 2009 založil Stranu Práv Občanů, o rok později byl zvolen jejím předsedou.⁷² V lednu roku 2013 se probojoval do druhého kola prezidentských voleb, kde byl jeho soupeřem Karel Schwarzenberg ze strany TOP 09. Miloš Zeman získal téměř o půl milionu hlasů více než jeho protivník, a tak se stal historicky prvním prezidentem přímé volby v České republice. V listopadu roku 2014 se uskutečnil první protest proti Miloši Zemanovi na pražské Národní třídě, kam přišlo několik tisíc lidí. O rok později nastala velká kauza, kdy prezident prohlásil, že Ferdinand Peroutka uveřejnil v časopisu Přítomnost článek s titulkem „Hitler je gentleman“. Článek se dodnes nenašel. Další kauza vznikla o dva roky později, kdy pan prezident udělil milost dvojnásobnému nájemnému vrahovi a recidivistovi Jiřímu Kajínkovi.⁷³ Téhož roku v létě prezident oznámil, že jmenuje premiérem Andreje Babiše, i kdyby se dokázala jeho vina v kauze Čapí hnízdo. Roku 2018 znovu kandidoval na post

72 Životopis - Pražský hrad. *Pražský hrad - Prezident České republiky* [online]. Copyright © 2020 Pražský hrad [cit. 14.06.2020]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/zivotopis>

73 Zeman pustil Kajínka na svobodu. Podepsanou milost už obdrželo ministerstvo spravedlnosti - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prezident-zeman-podepsal-milost-pro-doivotne-odsouzeneho-ka/r~bba10b7e3f9b11e7a83b0025900fea04/>

prezidenta České republiky. Do druhého kola se dostal společně s předsedou Akademie věd Jiřím Drahošem. Miloš Zeman obhájil prezidentské křeslo s výsledkem 51,36 %.⁷⁴

Čím dál více se rozšiřuje názor, že od té doby, co je Miloš Zeman prezidentem, dochází k otočení geopolitického kormidla směrem na východ, mimo jiné k posílení ekonomických vztahů s Ruskem nebo Čínou. Objevují se ale i hlasy, že tímto směrem jdeme minimálně od úmrtí Václava Havla. Miloš Zeman způsobil změnu v politických debatách v mnoha ohledech. Každé jeho vyjádření vyvolá okamžitou reakci všech médií. Zdrojem obav jsou právě prezidentovi společníci, kteří měli nebo stále mají co dočinění s ruským byznysem.⁷⁵ Téma polarizace společnosti je pro Miloše Zemana natolik blízké, že se ho rozhodl využít i jako svou strategii při volbách, kdy se snažil rozdělit společnost tématy, které ji demograficky rozdělují. Oslovoval voliče tématy uprchlíků, Evropské unie, kouření v restauracích či nošení zbraní.⁷⁶

Miloš Zeman má potřebu vytvářet dojem, že normální nebo obyčejní občané se proti němu nebouří, a proto každému, kdo s ním z nějakého důvodu polemizuje, přidělí nějakou „identifikační“ nálepkou. Dříve to byli „idioti“, „nenormální“ či „sluníčkáři“, v poslední době má pro tyto lidi obecné označení „pražská kavárna“. To jsou podle Zemana pražští intelektuálové a povaleči, kteří nemají nic jiného na práci, než se scházet v kavárnách a hovořit o politice a škodit lidem jako je právě Zeman. Oproti těžce pracující třídě, která na toto nemá čas. Zeman se snaží vytvořit dojem, že se pražská kavárna snaží „útočit“ nejen na něj, ale také na celou společnost dobrých, těžce pracujících, normálních lidí, kterých se on pouze snaží zastat.⁷⁷ Při rozhovoru s Václavem Klausem pro server iROZHLAS.cz po svém znovuzvolení prezidentem řekl: *„Pražská kavárna, což je takové společenství sebe se utvrzujících lidí, kteří v životě příliš mnoho nedokázali, teď asi, pokud nebude chtít pět let*

⁷⁴ Prezidentské volby 2018 - výsledky voleb online | info.cz. Info.cz - Česko, svět, politika, zpravodajství, analýzy, události, byznys [online]. Copyright © 2001 [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.info.cz/prezidentske-volby-2018>

⁷⁵ Miloš Zeman a Rusko | Centrum pro studium demokracie a kultury. Centrum pro studium demokracie a kultury | [online]. Copyright © 2016 [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/milos-zeman-rusko>

⁷⁶ LYSEK, Mgr. et Mgr. Jakub a doc. PhDr. Tomáš LEBEDA, PH.D. Kdo rozhodl volby? ARCDATA PRAHA [online]. 2018 [cit. 2020-06-15].

Dostupné z: <https://www.arcgis.com/apps/Cascade/index.html?appid=28414bc133e542db930764cc5c11ee33>

⁷⁷ TABERY, Erik. Opuštěná společnost: česká cesta od Masaryka po Babiše. V Praze: Paseka, 2017., s. 221

fňukat, že neprošel její kandidát, bude muset zavřít ústa. Zdůrazňuji, zavřít ústa. Já jsem pověstný originálním překladem anglických výrazů...“⁷⁸

7.2 Jiří Ovčáček

Jiří Ovčáček je český novinář, od roku 2013 je tiskovým mluvčím prezidenta Miloše Zemana a ředitelem Tiskového odboru Kanceláře prezidenta republiky. Působil jako redaktor a parlamentní zpravodaj levicových Haló novin, později byl redaktorem časopisu Blesk. V letech 2006 až 2007 byl zaměstnán jako vedoucí oddělení PR a marketingu ČSSD. Později působil jako reportér deníku Právo, kde se věnoval politickému zpravodajství a zaměřoval se na sociální demokracii.⁷⁹

Podstatným zlomem v Ovčáčkově kariéře bylo určitě zvolení tiskovým mluvčím pana prezidenta. V roce 2015 hrál po boku prezidenta Zemana ústřední roli ohledně kauzy „Hitler je gentleman“. Jeho cílem bylo zpochybnit vážnost jednoho z nejznámějších československých novinářů, Ferdinanda Peroutky. Jiří Ovčáček je levicově a stranicky profilovaný, několik let byl redaktorem pro Haló noviny, které jsou spojené s Komunistickou stranou Čech a Moravy.⁸⁰ Přímý názor pana Ovčáčka na demokracii není nikde dohledatelný, ani zda je pan Ovčáček vyhraněný komunista či ne, ale například na svém Twitteru (kde má 63 tisíc sledujících) sdílí z roku 2018 článek z webu parlamentnilisty.cz týkající se předvolební kampaně a vyjadřuje se zde k liberální demokracii a hodnotám: „*Liberální demokracie totiž není demokracie. Liberální demokracie je elitokracie, je to vláda nikým nevolených elit, které poučují ty ostatní o tom, co jsou hodnoty a co hodnoty nejsou.*“⁸¹ Tímto příspěvkem míří Jiří Ovčáček samozřejmě i na pražskou kavárnu.

⁷⁸ 'Pražská kavárna bude muset zavřít ústa. Shut up.' Podívejte se na setkání prezidentů Klause a Zemana | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. Irozhlas - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: https://www.irozhlas.cz/volby/milos-zeman-vaclav-klaus-jiri-drahos-prezidentske-volby-2018-prezidentska-debata_1801281345_hm

⁷⁹ Jiří Ovčáček životopis | Databáze knih. Knihy | Databáze knih [online]. Copyright © 2008 [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.databazeknih.cz/zivotopis/jiri-ovcacek-95799>

⁸⁰ Tamtéž

⁸¹ OVČÁČEK, Jiří. Twitter [online]. 2018 [cit. 2020-06-16].

Dostupné z:

<https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/1028290092429991936>

O pražské kavárně se Jiří Ovčáček zmínil mnohokrát. V rozhovoru pro DVTV z roku 2015 o pražské kavárně říká: „*Já rozdělují dvě kavárny, tu prvorepublikovou a tu druhorepublikovou, a ta pražská kavárna to je ta druhorepubliková, ona je fundamentální, neuznává druhé názory, bývá také často dost agresivní, toho si všímám nejvíce na Twitteru, některé ty informace co tam bývají uvedeny jsou mnohdy až šokující, myslím si, že není na místě se takto vyjadřovat třeba o prezidentu republiky, ale abych to zjednodušil nejde o to, že by v Praze existovala nějaká konkrétní pražská kavárna, ale je to spíš pojmenování lidí, kteří neuznávají názory druhých a nejsou ochotni diskutovat. Mnozí z těch, které já považuji za členy ony pomyslné pražské kavárny jsou ti stálý „petenti“, kteří různým způsobem kaceřují prezidenta republiky za zahraniční politickou politiku. Nechci hovořit o konkrétních jménech, ale když si přečtu komentáře některých komentátorů, tak si myslím, že to jsou právě ty členové té pražské kavárny. Tam se projevuje ta nesnášenlivost vůči prezidentu republiky a vůči jeho názorům. Nebudu dělat nikomu radost a mluvit o jménech a zařazovat ho do pražské kavárny. Myslím, že těm lidem by to radost udělalo. Když sleduji komentáře myslím si, že někdy ta fascinace panem prezidentem přesahuje jakousi míru a je to i vidět na tématu, že Hrad rozhazuje peníze.“⁸²Jako další příklad, kdy Jiří Ovčáček zmiňuje pražskou kavárnu, mohu uvést web ctidoma.cz. Autorem článku je Martin Chalupa: "*Je to skupina lidí, kteří jsou zklamáni osudem. To znamená lidí, kteří někdy něco byli, zastávali nějaké funkce, pak je ten osud vyplivl, takže dá se jim říkat bývalí – nikoli budoucí. No a tito lidé teskní po své dřívější slávě, pokud vůbec kdy nějakou měli, sepisují nějaké petice, jednu za druhou, a ty zanikají jako jepice. Nu, a když se někdy pokusili o volební boj, tak téměř vždycky prohráli. Jsou to lidé, kteří byli uskupeni v těch politických stranách, které zanikly díky neschopnosti jejich vedoucích představitelů. Jinými slovy, jsou to frustrovaní lidé, kteří vydávají nejrůznější manifesty a jejich smůla je v tom, že tyto manifesty už nikdo – kromě spřátelených médií – nečte.“⁸³**

⁸²Ovčáček: Kdo je pražská kavárna? Neřeknu, udělalo by jim to radost, fascinace Zemanem přesahuje míru - Aktuálně.cz. Video - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/ovcacek-prezident-zeman-se-s-uprchliky-nesejde-dulezitejsi-j/r~e4c1a1207eff11e5974b0025900fea04/>

⁸³ Pražská kavárna má držet hubu. Pardon, pane prezidente, ale bez Pražáků byste na Hradě vůbec nebyl | ČtiDoma.cz. ČtiDoma.cz - informace, zajímavosti, historie, politika [online]. Copyright © Centa, a.s. [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ctidoma.cz/politika/2018-01-31-prazska-kavarna-ma-drzet-hubu-pardon-pane-prezidente-ale-bez-prazaku-byste-na>

7.3 Daniel Prokop

Daniel Prokop je český sociolog, který se zaměřuje na politický a sociální kvantitativní výzkum. V roce 2019 zřídil vlastní sociologickou výzkumnou organizaci PAQ Research, která se zabývá projekty zejména z oblastí vzdělávání, sociálních problémů a sociální politiky. Tři roky pracoval jako ředitel ve výzkumné agentuře Median. Věnuje se tématům jako je rozdělení české společnosti, nerovností ve vzdělávání a populistickým diskursem. Působí jako výzkumník na Fakultě sociálních věd Univerzity Karlovy.⁸⁴ Je autorem knihy *Slepé skvrny*, která se zabývá zejména populismem, chudobou a vzděláním v České republice.

V rozhovoru pro *Hospodářské Noviny* ze srpna roku 2018 říká: *„Základem populismu je vytvářet propast mezi elitami a "běžným lidem". Se Zemanem například souhlasí ve všem jenom minimum lidí. Někteří jeho voliči se s ním neshodnou třeba v názoru na Rusko a Čínu, další v sociálních otázkách, jiní ve způsobu vykonávání úřadu. Jde o to, jak spojit lidi, kteří mají dost odlišné názory. On je ale dokáže spojovat právě skrze odpor vůči 'elitám'“*. To je odpověď na otázku, jak je možné, že to Zemanovi v politice takto funguje. Daniel Prokop se dále zamýšlí: *„Proto například zkonstruoval pojem "pražská kavárna". Politici jako Trump nebo Zeman na této polarizaci vydělávají a stabilizují svou podporu. Trumpovi věří jen sedm procent demokratů, ale celých 84 procent republikánů. Zároveň má Trump se svými 40–44 procenty historicky nejstabilnější podporu. I Zeman z českých prezidentů nejvíce polarizuje vzdělanostní a politické skupiny a má vysokou stabilitu důvěry. Když udělá nějakou chybu, jako byl způsob přijetí bývalého premiéra Sobotky na Hradě, důvěra k němu trochu klesne, ale pak znovu stoupne. Podle mě je to dáno tím, že je symbolem, který spojuje proti něčemu "jinému" ve společnosti. Proti oněm elitám či skupinám, které "ohrožují" běžný lid zesponu – minority, cizinci, nepřizpůsobiví. Když svou podporu založíte na opozici vůči něčemu vnějšmu a jste symbolem, izolujete ji tím od vlastní agendy a činů.“*⁸⁵

⁸⁴ Daniel Prokop - Učitel naživo. Učitel naživo - úvod [online]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/daniel-prokop>

⁸⁵ [online]. Dostupné z: <https://www.archiv.ihned.cz/c1-66224280-babis-se-schvalne-nejfoti-s-nicim-luxusnim-aby-se-s-nim-mohli-jeho-volici-identifikovat-rika-sociolog-daniel-prokop>

Pojem pražská kavárna zmiňuje Daniel Prokop také ve své knize Slepé skvrny. V části knihy nesoucí název „Menšiny a radikalismus“ najdeme hned na začátku druhého odstavce pražskou kavárnu, které soukromě říká „pražské štětky“. Jedná se o 5 % české společnosti, která je pro přijetí uprchlíků proti ostatním 95 % obyvatel. Tuto mytologii zavedl na podzim roku 2015 Miloš Zeman.⁸⁶ Jednalo se o krizový migrační rok, kdy se proslavila klíčová slova jako: sluníčkář, pražská kavárna, dobroser, elitáři, zrádci, neomarxisté, lepšolidé a havloid... Tato slova se vyskytla v necelých třech tisících článcích a reportážích českých médií. To, že se v Česku upevňují autoritářské a populistické strany, i když nás nijak nezasáhla migrace, je dáno právě velkou jazykovou kreativitou, která vytváří novou zpravodajskou důležitost přejatou i médií. V roce 2018 se jednalo již o osm tisíc článků.

I to přispělo Zemanovi k udržení se na prezidentském postu.⁸⁷ Prokop říká, že dochází k nebezpečí symbolických vymezení, která nemusí být pravdivá, ale rozdělují společnost. Některé metafory jsou více nebezpečné než ty druhé. *„Voliči a odpůrci Miloše Zemana se neliší tím, že jedni chodí více do kavárny a druzí do klasické české hospody. Liší se tím, že Zemanovi voliči díky vyššímu věku často nechodí nikam. Namítnete, že metafora kavárny přece není o chození do kavárny. Jenže právě obraz kavárny k věci přidává řadu klíčových atributů. Neproduktivní posedávání a tlachání. Malý a často potměšlý prostor, kde se schází uzavřená skupina zaměřená sama na sebe, a na rozdíl od hlučného hostince neintegrují s okolím. Tuto metaforu přejala i část médií a expertů a od roku 2014 její používání několikanásobně vzrostlo. Funguje přitom jak negativně, tak pozitivně. Jedné skupině říká, že všichni kritici autoritářské politiky patří k privilegovaným snobům bez životních zkušeností a je lepší patřit k „nám“ a moc se nezabývat tím, co to znamená. Část liberálů metaforu zesměšňuje, ale zároveň se k ní hlásí.“⁸⁸*

⁸⁶PROKOP, Daniel. *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-991-5., s. 103

⁸⁷Tamtéž, s. 152

⁸⁸Tamtéž, s. 204

8 Analýza novinových článků

V další části mé práce se budu snažit čtenářům přiblížit několik zajímavých novinových článků, napsaných v časovém úseku od roku 2015 do roku 2020, ve kterých je zmíněna pražská kavárna nebo polarizace společnosti. Před citacemi z článků je vždy uvedeno, kdo je autorem článku a na konci názorové shrnutí k pochopení, v jakém kontextu autor o pražské kavárně píše. Jedná se o články z týdeníku RESPEKT, Hospodářských novin, časopisu Psychologie, Host a z internetového portálu ParlamentiListy.cz.

8.1 Týdeník RESPEKT

Sociolog Jan Hartl v rozhovoru pro časopis RESPEKT na otázku „*Často se hovoří o tom, že česká společnost je ostře rozdělená na příznivce a odpůrce Miloše Zemana. Je realita opravdu tak vyhrocená?*“ odpovídá: „*Naše společnost je názorově rozdělená na dvě poloviny, ale ne na dvě nesmiřitelné poloviny. Mezi výrazné, takové kmenové stoupence Miloše Zemana se dnes řadí asi čtvrtina obyvatel. Další čtvrtina až třicet procent obyvatel mu projevuje vlažnou přízeň. A z druhé strany jasných odpůrců Miloše Zemana je také něco kolem čtvrtiny v populaci. Takže vlastně ty příští boje se povedou zhruba o polovinu obyvatelstva, která se vlažně přiklání tu na jednu, tu na druhou stranu, v závislosti na situaci...*“⁸⁹

Držitel novinářské ceny Karla Havlíčka Borovského za rok 2004 Jaroslav Spurný píše v časopisu RESPEKT na téma, co Čechy spojuje: „*Kdo v této nepřehledné době propadá panice, měl by si připomenout, že definici zcela osobního národního zájmu a návod k jeho každodennímu použití má česká společnost k dispozici: nabídl ji už před patnácti lety ve svém posledním novoročním projevu prezident České republiky Václav Havel. „Myslím, že nemusíme v každé větě mluvit o národu či o národních zájmech, ale o to víc bychom se měli zabývat svými bližními, ať už v naší ulici nebo kdesi na druhém konci světa. Naším národním zájmům asi vskutku nejlépe posloužíme, když se budeme dobře chovat k sobě navzájem, k zemi, kterou obýváme, jakož i jiným národům, a když budeme předpojatě přemýšlet o lidské*

⁸⁹Nejsme rozděleni nesmiřitelně. RESPEKT. 2016, 27(38-52), 44-48.

*historii, lidském údělu i poslaní na tomto světě. Kéž by tedy pokora, zájem o druhé, lidská odpovědnost, smysl pro spravedlnost a solidaritu byly tím, co lze nazvat ideou tohoto státu.*⁹⁰

Šéfredaktor týdeníku RESPEKT Erik Tabery říká: „*Miloš Zeman program pro druhou polovinu společnosti, kterou znovu označil za pražskou kavárnu, určil bezprostředně po volbách, když řekl, „: „Pokud nebude chtít pět let fňukat, že jí nevyhrál jejich kandidát, budou muset zavřít ústa.*“ „*Pokud nám jde o budoucnost země, je třeba pracovat na stabilní, úspěšné a fungující společnosti. Česko velmi rychle bohatne, což potvrzují téměř všechny ekonomické indikátory. Úměrně tomu ale roste znepokojení těch, kterých se tento úspěch netýká. Vidí ho v televizi, čtou o něm na internetu, ale jejich životy se zásadně k lepšímu nemění. Tím pak roste pocit nespravedlnosti a chuť chovat se na truc „vítězům“ současnosti, tedy zejména obyvatelům větších měst. Pro změnu nerovnosti mezi lidmi mohou nejvíce udělat právě politici. Je to tak velký úkol, že s ním nepohnou nevládní organizace či občanská společnost. Je nutné změnit koncept přemýšlení o společnosti stojící dnes v Česku především na tezi, že je potřeba odstraňovat ty méně obdařené z cesty těm bystřejším a nadanějším. Stoupencem tohoto pohledu je i Miloš Zeman, který tvrdí, že ve školství nemají být postižení, pokud si toto převedeme na rovnici města versus periferie, vyjde nám, že města mají pohrdat obcemi, protože chudé oblasti brzdí ty bohaté. Tento koncept je však pochopitelně naprosto špatný, neboť se potřebujeme vzájemně.*“ „*Klaus mluví o Pražanech jako o nemakačencích s mozkiem odlišným od mozku normálního člověka, Zeman o lidech s jiným názorem jako o hlupácích a neúspěšných kavárenských povalečích, Jiří Ovčáček dokonce obviňuje z volání po občanské válce a tak dál.*“⁹¹

Články z týdeníku RESPEKT jsou většinou zaměřené proti Miloši Zemanovi, jelikož on je z mnoha důvodů právě ten, kdo rozděluje republiku na dvě nesmiřitelné skupiny. Jeden z článků nám připomíná slova Václava Havla, jež zazněla při jeho posledním novoročním projevu před patnácti lety. Právě v nich spatřuji něco slovy nepopsatelného, jakousi víru v český národ a vizi, jak dojít k soudržné společnosti. Taková slova bychom měli slyšet od hlavy státu a taková slova by měla šířit média. Pokud čteme komentář nynějšího prezidenta Zemana z roku 2018, kdy vyhrál prezidentské volby a říká, že členové pražské kavárny budou muset zavřít ústa, uvědomíme si propastný rozdíl mezi těmito dvěma prezidenty a stylem jejich vystupování.

⁹⁰Co Čechy spojuje: politici se rozhodli najít náš národní zájem. *RESPEKT*. 2018, 29(1-20), 14-19.

⁹¹Jak dál: dva úkoly, které nás čekají v příštích letech. *RESPEKT*. 2018, 29(1-20), 10-11.

8.2 Hospodářské noviny

Tvůrce satirického pořadu Šťastné pondělí Jindřich Šídlo v Hospodářských novinách o pražské kavárně: *„Mám takový návrh: pojdme se dohodnout, že budeme už jednou provždy ignorovat termín „pražská kavárna“, zvláště pokud se bude ozývat z Hradu. Vím, že to je obtížné, protože se za ty roky, co to tu lítá veřejným prostorem, z téhle odbíjené stala taková oblíbená společenská hra. Prezident republiky či jeho mluvčí něco pronese, obvykle dost přisprostlého, občas ale, přiznejme si, i mimořádně vtipného. Jako třeba důkaz fašizace kavárny prostřednictvím vyvěšení červených trenek místo prezidentské standardy, který v sobě nese mimořádně hravou poetiku, vybroušenou během brainstormingů mistrů slova Ovčáček-Mynář-Nejedlý-Forejt. Ale stejně je zvláštní, jak jsme na to všichni Zemanovi a jeho lidem skočili. Udělat z 2 241 171 lidí, kteří v druhém kole prezidentské volby v roce 2013 hlasovali proti Milošovi Zemanovi a pro Karla Schwarzenberga, prostě „pražskou kavárnu“ je bez ironie skvělý propagandistický úspěch. Stačí dvě slova. „Pražská“ odkazující k onomu mimo Prahu tolik nepopulárnímu městu (ne že by si za to její obyvatelé nemohli dost sami), kde blahobyt přichází sám okamžitě po probuzení. A „kavárna“, kam se v Praze okamžitě po probuzení odchází posmívat mimopražským dělníkům a rolníkům, kteří na kavárnu vydělávají, a sprádat pod ideovým dozorem americké ambasády spiknutí proti prezidentu republiky. Označení je to tak chytlavé, že to skoro vytlačilo oblíbený termín „pravdoláskař“. Pravda je taková, že označení „pražská kavárna“ vůbec není originální, jak se to Milošovi Zemanovi obvykle stává při výrobě „bonmotů“ krátkých nevtipných urážek, při kterých se dýchavičně čeká na dávno jasnou pointu. Nevím to samozřejmě už úplně jasně, ale vsadil bych se, že v pražské kavárně se termín „pražská kavárna“ poprvé objevil zhruba přesně před deseti lety, na podzim roku 2005. Jen to tenkrát mělo trochu jiné souvislosti. Pražská kavárna má znovu svou ikonu, která se jako lochneska vynoří v podobě ODA a pak Unie svobody nad hladinu. „V liberálních velkoměstských kruzích se už patnáct let nenosí volit ODS,“ pronesl Petr Nečas v březnu roku 2006 v narážce na velký vzestup Strany zelených. „Říkám úplně seriózně, že se pro ně chceme stát alternativou. Byť třeba ne tou, nad níž by jásali. Nemusí nás brát jakou dobrou volbu, ale třeba jako tu nejméně špatnou. Ten hlas pak váží úplně stejně.“ „Ve volbách roku 2006 pak ODS získalo 35,32 hlasů a na zelené, kam se sirotci po všech možných stranách uchýlili, ještě zbylo 6,29 procenta. Určitě si to pamatuje třeba Jan Zahradil, který se dnes bez „kavárny“ na Facebooku skoro neobejde. A spousta dalších v ODS. Jinými slovy: někde v pražské kavárně se právě povaluje celkem slušné množství*

*hlasů. Doba se změnila, ale vypjatá je stejně jak před deseti lety. Třeba to někomu dojde a pro ty hlasy se shýbne.*⁹²

Jindřich Šídlo s nadsázkou navrhuje, abychom začali hromadně ignorovat pojem pražská kavárna - hlavně pokud se bude ozývat z Hradu. Zmiňuje také reakci Hradu na vyvěšení červených trenek místo prezidentské standarty a dále rozebírá vliv jednotlivých slov tohoto slovního spojení a následně vztah pražské kavárny a ODS.

8.3 Časopis Psychologie

Český novinář a publicista Matyáš Zrno v časopisu Psychologie dnes rozebírá téma rozdělené společnosti, kde říká: *„Pokud máte dojem, že žijeme v tragicky polarizované společnosti, tak neztrácejte ze zřetele historickou perspektivu. Různé polarizace ve společnosti tu už byly, ba větší, než jsou dnes. Za Rakouska se poslanci ve sněmovně rvali, eventuálně znemožňovali jednání mlácením do hrnců (tzv. česká muzika). Na začátku republiky nadávali socialističtí poslanci katolickým do černoprdelníků a poslední prezidentskou volbu uctívaného T. G. Masaryka rušili komunisté skandováním hesel jako „ne Masaryk, ale Lenin!“ . Dnes už si také těžko dokážeme představit, že třeba zahrát volejbal si šli národovci do Sokola, katolíci do Orla, socialističtí dělníci do Dělnické tělocvičné jednoty a komunističtí do Federace dělnických tělocvičných jednot. A kdybychom šli ještě dál – do doby, kdy v českých zemích žili Němci, zjistili bychom, že rozdělené byly dokonce i hasičské svazy. Místo toho se zaměřte na to příjemnější. Že se tím vlastně nemusíte tolik trápit. Pokud věříte, že všechno ovládají tajemné globální elity, tak se stejně nemá cenu o tom u piva bavit, protože z toho si globální elitář nic nedělá. Pokud vás tak neskutečně vytáčí prezident Zeman, tak se o tom na chalupě se sousedem taky hádat nemusíte. Jeho politický i biologický konec také přijde. A šťve vás pražská kavárna? Jděte do čajovny...“*⁹³

V časopisu Psychologie reportérka dnes působící v České televizi říká: *“Za polarizaci společnosti a její rozdělení na sluníčkáře a xenofoby nemůže jenom migrační krize, ale i to, že se polistopadový diskurs rozpadl. Po převratu v roce 1989 měli Češi jasný cíl – zformovat*

⁹²Poslední text o pražské kavárně. *HN. Hospodářské noviny*. 2015, 59(listopad), 20.

⁹³Rozdělená společnost. *Psychologie dnes*. 2016, 22, 40-43.

liberální demokracii, zavést volný trh, respektovat lidská práva a stát se členy Evropské unie. To už teď prioritou není, a tak nastal boj o další směřování Česka.“⁹⁴

Publicista Matyáš Zrno reaguje na rozdělení společnosti a odkazuje na události z historie – polarizace společnosti tu byla vždy přítomna, možná i výrazněji, než je tomu dnes. Pokud nás štve někdo jako Miloš Zeman, globální elitář či pražská kavárna, je lepší se dle autora zaměřit na příjemnější věci, takže začít u sebe. S autorem článku souhlasím v jeho názoru na polarizaci společnosti. Ano, společnost byla rozdělená vždy, ale také musíme brát v potaz, že se o tom nemluvílo v takové míře jako teď. Znovu se nabízí otázka, jak k tomu přispívají média. Další autorka zmiňuje převrat v roce 1989, který jsem již uvedla v teoretické části a nejspíše se jedná o jeden z hlavních důvodů polarizace české společnosti.

8.4 Časopis Host

Karel Hvizďala český novinář a spisovatel, zakladatel edice Objektiv pro rozhovor v časopisu Host, říká: *„Budoucnost nepřináší naději, ale obavy. Také, že střední vrstva již vymizela. Je tu jaká si nová střední třída, která má sice nižší příjmy než ta stará, ale díky svým znalostem je sebevědomější. Naději můžeme spatřovat v novější mladé generaci Zero, kteří se narodili na přelomu tisíciletí, a kteří vidí, že už není kam emigrovat, a o změnu se snaží převážně doma.*“⁹⁵

Vedoucí katedry mediálních studií a žurnalistiky na Masarykově univerzitě v Brně, jinak sociolog médií a publicista Jakub Macek v časopisu Host říká: *„Média v České republice do značné míry selhávají: podílejí se na polarizaci a radikalizaci veřejných diskurzů, místo aby na sebe brala zodpovědnost za veřejný prostor, kterého jsou aktivním spoluvůrcem.“* Na otázku, zda potřebujeme nové intelektuální a morální elity, které by společnost ze spirály polarizace vyvedly, odpovídá: *„Občas mám pocit, že je to takové nešťastné sebeopíjení se tím, že by se měla objevit skupina kultivovaných, krásných, úžasných, moudrých lidí, kteří prozáří tuhle zahnílou zemi způsobem, který strhne dolních deset milionů k zamyšlení nad sebou a k toleranci vůči těm, kteří jsou jiní sexuálně, etnicky, jakkoli. Tahle kultivace je ale něco, co musí probíhat dlouhodobě a napříč generacemi. Kromě silných a zajímavých individualit se do ní totiž promítají především věci, jako je dobré vzdělání a smysluplný a bohatý kontakt s okolním světem. To elity samy o sobě nespraví.*

⁹⁴Rozdělená společnost: jsi nácek, nebo neomarxista? Psychologie dnes. 2016, 22, 44-49.

⁹⁵Společenské třídy a média. Host. 2019, 35(105-106), 22.

Elity máme – ty špatné, ošklivé, i ty hezké a hodné. Fór je v tom, že některým elitám se v tom či onom čase snáz naslouchá, snáz dostanou prostor. A jiné ho naopak nedostanou. A to není až tak úplně otázka elit.“⁹⁶

Novinář Karel Hvizďala, který budoucnost nevidí zrovna optimisticky v rozhovoru říká, že střední třída už vymizela a nahradila ji nová střední třída, která je mnohem vícesebevědomější než ta bývalá. S tím lze jen souhlasit. Pro společnost to bohužel znamená zvýšení sociálního napětí, které prohlubuje její polarizaci. Publicista Jakub Macek rozebírá roli médií v České republice, dává jim za vinu polarizaci veřejných diskursů, jak je rozebráno v teoretické části této práce. Opět poukazuje na roli každého z nás při utváření soudržné společnosti.

8.5 Parlamentní listy

Jako první bych zmínila článek, který mě velmi překvapil a nese titulky: „*Pražská kavárna, nebo jak se ta žumpa teď nazývá... Fendrych, abdikace Zemana a naprostý vrchol pitomosti*“. Petr Žantovský zde rozebírá článek z časopisu Reflex, který je o prezidentu Zemanovi. Petr Žantovský je novinář, publicista a komentátor, který pracuje pro zpravodajský portál ParlamentniListy.cz. Byl oceněn státním vyznamenáním prezidentem Milošem Zemanem. Kritici jej však posuzují jako hlavního představitele české dezinformační scény. V lednu tohoto roku napsal: „*Nicméně jsem se přinutil si to přečíst a zjistil jsem, že článek je napsaný velmi chytře a z drtivé většiny v nesouladu s titulkem. Titulek si můžu vysvětlit tak, že buď autor, nebo editor jím chtěli být méně konfrontační vůči pražské kavárně, nebo jak se teď ta žumpa nazývá. Takové části společnosti se vždy říkalo galerka, nebo spíš čtvrtá cenová skupina. To je trefný název, i když dnes už je to spíš osmá cenová skupina. Tak asi v Reflexu nechtěli vyvolat hysterickou reakci osmé cenové skupiny, a tak zvolili tento titulek. Nicméně článek skutečně není od věci, je inteligentně napsaný. Je zjevné, že autor není zamilován do Miloše Zemana a jeho spolupracovníků, ale snaží se k nim přistupovat velice nestranně a téměř objektivně.*“⁹⁷

⁹⁶ To není v síti, to je v lidech: se sociologem Jakubem Mackem o polarizaci české společnosti a přetížení mozků. *Host*. 2016, **32**, 13-18.

⁹⁷ Pražská kavárna, nebo jak se ta žumpa teď nazývá... Fendrych, abdikace Zemana a naprostý vrchol pitomosti | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran

Další článek o pražské kavárně ze zimy roku 2018, jejímž autorem je protiislámský a protiimigrační aktivista Petr Hampl⁹⁸, nese název: „Pražská kavárna ovládá ČT i velká média. Ale i neziskovky. Venkov je naštvaný, ale na protidemonstrace nemá prostředky. Sociolog popisuje, co zjistil mimo Prahu“ O protestních akcích ohledně volby nominanta hnutí ANO Petra Štěpánka na člena Rady pro rozhlasové a televizní vysílání, tvrdí toto: „Vždycky když je nějaká protizemanovská akce v Praze, kdy je nějaký týden neklidu, pokaždé stoupne prezidentova oblíbenost. Tady to fungovalo úplně stejně. Když ta pražská parta demonstruje a mobilizuje svoje příznivce, tak zároveň mobilizuje i příznivce druhé strany.“ Na otázku, zda jsou protesty proti Babišovi většinou pražskou záležitostí takzvané pražské kavárny, odpovídá jasně: „Jednoznačně ano. Doplnil bych ale, že když mluvíme o pražské kavárně, tak si ji nepředstavujeme tak, že všichni ti lidé bydlí v Praze. I v těch oblastech, které obecně nesympatizují s pražskou kavárnou, jsou nějaké skupiny lidí, kteří jsou na ni ideově navázáni, myslí stejným způsobem. V každém okrese najdete takovouto skupinku lidí. Někde jsou totálně v menšině, ale v některých městech dokážou být organizovaní. Dá se říci, že pražská kavárna má takové malé metastáze po celé republice.“⁹⁹

Následující článek se týká kauzy z dubna tohoto roku ohledně pohoštění poradního týmu prezidenta během víkendové schůzky v Lánech, která vyvolala kritiku pro porušování karanténních opatření. Hradní kancléř Vratislav Mynář k tomu říká: „Místo toho, aby pražská kavárna ocenila, že pan prezident pracuje, tak to kritizovala. Pražská kavárna se stále nevyrovnala s tím, že byl pan prezident zvolen v přímé volbě hlasy více než 2,8 milionu občanů.“¹⁰⁰ Zdá se, že za všechnu kritiku může jak jinak než pražská kavárna..

[online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prazska-kavarna-nebo-jak-se-ta-zumpa-ted-nazyva-Fendrych-abdikace-Zemana-a-naprosty-vrchol-pitomosti-608927>

⁹⁸ Představení sociologa | PhDr. Petr Hampl, Ph.D. PhDr. Petr Hampl, Ph.D. | [online]. Copyright © Copyright 2014 [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://petrhampl.com/sociolog-petr-hampl>

⁹⁹ Pražská kavárna ovládá ČT i velká média. Ale i neziskovky. Venkov je naštvaný, ale na protidemonstrace nemá prostředky. Sociolog popisuje, co zjistil mimo Prahu | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Prazska-kavarna-ovlada-CT-i-velka-media-Ale-i-neziskovky-Venkov-je-nastvany-ale-na-protidemonstrace-nema-prostredky-Sociolog-popisuje-co-zjistil-mimo-Prahu-562555>

¹⁰⁰ Kancléř Mynář o „kauze pohoštění“: Úsměvné. Pražská kavárna se stále nevyrovnala s porážkou | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran

„Pražská kavárna je dnes skutečnou rakovinou společnosti. Bezohledný velkobyznys a šlendrián v ČT. Poslanec KSČM hovoří“. Tento titulek nese článek z roku 2018, kdy poslanec a místopředseda výboru pro evropské záležitosti Jiří Valenta říká: *„Co se týče takzvané pražské kavárny, tak z úhlu mého pohledu, je to kádrově asi to nejhorší, co mohlo českou společnost vůbec potkat. Toto klientelisticko-lobbistické souručenství podivných, elitářsky nastavených osůbek a postavček, povstalé na idejích ‚nepolitické politiky‘ Václava Havla, je dnes skutečnou rakovinou společnosti“*¹⁰¹

Při „otevření“ tohoto internetového portálu jsem tušila, že mnohé z článků se mi budou hodit. První z nich mě upoutal svým ne příliš slušným názvem označující pražskou kavárnu jako „pražskou žumpu“. Autorem je (pro mnohé žádným překvapením) Petr Žantovský, který byl oceněn státním vyznamenáním prezidentem Milošem Zemanem. Ačkoliv uznává nestrannost článku, sám se projevuje jako zaujatý vůči pražské kavárně. Autorem dalšího článku na tomto portále je protiimigrační aktivista Petr Hampl a popisuje, co všechno ovládá pražská kavárna. Tento článek je podle mého názoru ukázkou manipulace s informacemi a příkladem špatného vlivu médií. Stejně pochybné je i vyjádření pana Mynáře o tom, kdo stojí za kritikou porušení karanténních opatření. Vrcholem negativního ovlivňování v médiích je poslední ukáзка. Její autor pan Valenta zjevně ví málo o kultuře vyjadřování.

[online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Kancler-Mynar-o-kauze-pohosteni-Usmevne-Prazska-kavarna-se-stale-nevyrovnala-s-porazkou-619852>

¹⁰¹Tohle se Okamurovi šeredně vymstilo. Pražská kavárna je dnes skutečnou rakovinou společnosti. Bezohledný velkobyznys a šlendrián v ČT. Poslanec KSČM hovoří | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Tohle-se-Okamurovi-seredne-vymstilo-Prazska-kavarna-je-dnes-skutecnou-rakovinou-spolecnosti-Bezohledny-velkobyznys-a-slendrian-v-CT-Poslanec-KSCM-hovori-525404>

9 Pražská kavárna očima pražské kavárny

Ve své empirické části bych nemohla opomenout členy pražské kavárny. Zapátrala jsem a našla jsem uzamknutou veřejnou skupinu na sociální síti Facebook, která se nazývá jak jinak než *Pražská kavárna*. Před přidáním do této skupiny jsem byla tázána na pár otázek. Například jestli souhlasím s názory „A.B.“ a jaký je můj důvod se k pražské kavárně přidat. Po přidání do skupiny jsem se rozhodla napsat veřejný příspěvek, kde žádám členy pražské kavárny o jejich názor na pražskou kavárnu, a také jaký je její smysl. Za necelou hodinu bylo pod mým příspěvkem přesně 11 názorů od respondentů (mužů i žen). Do tří hodin přes dvacet. Rozhodla jsem se vybrat ty nejzajímavější. Pro zajímavost tato skupina byla založena před 2 lety, každý den přibude cca 80 nových příspěvků a k dnešku má 5069 členů.

Otázka: Jaký máte jako členi této skupiny názor na pražskou kavárnu, a jaký je vlastně její smysl?

Respondent č. 1

„Označení nepřítele jako "kavárna" použil jako první Lenin, myslel tím především intelektuály. Po něm to použil Stalin a dnes to používají naši papaláši. Není to pouze výmysl český, existuje i bratislavská kavárna a tipuji, že i třeba budapeštská kavárna, protože to pochází z toho komoušského slovníku. V jiných státech (civilizovaných) je kavárna sice také symbolem pro intelektuály, ale nemá pejorativní zabarvení. Označení se mi nelíbí, protože nesnáším nálepkování. A jde-li o nálepku, která vás označuje jako nepřítele, jde z toho docela hrůza.“

Respondent č. 2

„Pražská kavárna pro mne znamená bývalou kavárnu Slavie, tedy jistou kulturní a uměleckou elitu národa. Možná proto je z ní Zeman tak na nervy jako každý správný komunista. Jinak dnes už ten pojem je asi jen pojem ... podle mne“

Respondent č. 3

„Eman potřeboval jednoduché pojmenování, aby ho pochopili jeho voliči a mohli se jednoduše vymezit proti nepříteli. Jakkoliv je toto pojmenování debilní, za příslušnost k této společenské skupině se nestydím, ba naopak. A je to pro mě taky naděje, že ještě v ČR

existují lidé s mozkiem a se kterými se snad jednou probudíme ze zlého snu, který žijeme cca posledních 7 let. Ještě dodám, že je podle mě současné rozdělení společnosti cílené. Staří proti mladým, hlupáci proti intelektuálům. Těm u vesla se společnost lépe ovládá a mohou lépe cílit své bludy a utužovat názory svých voličů proti kavárně. Je to podle mě také tím, že se roky kašlalo na venkov a v kombinaci s menší kupní silou se tito lidé lehce přiklánějí ke svému vůdci. Velmi podobná situace je v Polsku a o Maďarsku ani nemluví.“

Respondent č. 4

„Miloš Zeman se potřeboval vymezit vůči těm, kteří mu nezobou z ruky a jsou většinou z větších měst nebo z Prahy. Chtěl si tím získat venkovské voliče. Odtud název. Pro mě je Pražská kavárna otevřenou skupinou lidí, kteří smýšlejí v naprosté většině demokraticky a mají stejný způsob myšlení, jako já. Poukazuje se tu na lži a podvody vládnoucí garnitury, občas i jiných politiků, a to je dobře, jsou zde pozvánky na různé akce a upozorňuje se na to, co se děje kolem nás. Naštěstí většina příspěvků je slušná, bez urážek nebo vulgarit. Tím se udržuje kavárenská úroveň, lišící se od některých skupin, vypadajících spíš jako hospoda čtvrté cenové těsně před zavírací dobou.“

Respondent č. 5

„Nabilo mne nadějí, že se tu objevily prakticky jen reakce, se kterými souhlasím. Pražská kavárna je prostě blbost, která slouží pro rychlou orientaci příznivcům toho na hradě. Ač vlastně neexistuje, tak se k ní hrdě hlásím. Typickým představitelem pražské kavárny je právě prezident. Akorát ho tam nikdo nechce neb je to ohonek.“

Respondent č. 6

„Je to kavárna Slavie, symbol revolty intelektuálů proti tehdejšímu režimu, představuje pana Havla, i po revoluci 89 se v ní scházeli, v tu dobu tam chodil i Zeman, dnes zahrnuje všechny nespokojené občany a je to pro něj nepřítel, protože její funkci dobře zná.“

Respondent č. 7

„Pražská kavárna by mělo být poměrně pestré společenstvo lidí, kteří používají hlavně mozek, ne kyj. Přiznávají i druhým právo na vlastní názor a respektují ho. Zkrátka mají kinderstube, nemluví sprostě a neuráží všechny na potkání, jako ten divnej starej pán (autor termínu) na Pražském Hradu, kde teď strašá. A samozřejmě nemusí bejt z Prahy.“

Respondent č. 8

„Pražská kavárna dle mého skromného mínění je imaginární marka (značka, brand), která má reálný základ v minulosti, základy bych možná hledal až v devatenáctém století, byť to označení přišlo až ve dvacátém století. Vidím pod ní netradiční uskupení osobností mnoha profesí, trochu bohémy, se zájmem o věci veřejné, lidi s intelektem, kteří jsou tak trochu vždy mimo ten klasický hlavní proud, chcete-li mainstream, jenž se valí společností. Jinými slovy i tak nějak potížíš v tom nejlepším slova smyslu. Členem Pražské kavárny jsem se stal z vícero důvodů. Byla tam troška provokativní podpory už jen té značky, která mnohé dráždí - což je jen dobře. Také pro mnohdy rozumnou debatu a občas skvělé komentáře. Pro změnu ve společnosti, kterou Pražská kavárna prosazuje. Pro jisté myšlenkové spojení především v hodnocení současného společenského stavu, etických hodnot a také kvůli obraně svobody, demokracie a odkazu roku 1989. Samozřejmě, někdy v debatách vzájemně tvrdě narazíme. Což ale neškodí, ba naopak. Není třeba tleskat unisono jako za Husáka. Demokracie, to je debata. Třídění názorů. Hledání východisek. To vše kromě jiného Pražská kavárna nabízí včetně veřejné prezentace myšlenek, které nejsou zrovna po chuti vládnoucí klice. Je povzbuzující, když čtete názory mnoha lidí, kteří nic nevzdávají, nerezignují, snaží se o vývoj, vedoucí ke změně a nápravě věcí. Tolik jen pár větičkami o Pražské kavárně. Dalo by se napsat mnohem více. Tak snad vám z toho něco pomůže.“

Respondent č. 9

„Začala bych u Karla Čapka. V kavárnách vždy hledali azyl studenti a intelektuálové.“

Respondent č. 10

„Pražská kavárna de facto neexistuje. Je to imaginární pojem, pod kterým se skrývá nespočítatelná skupina lidí lehce anarchistických intelektuálně vyhraněných názorů s prvky demokracie a spravedlnosti. Je v podstatě neškodná, protože se projevuje jen řečmi v kavárnách, ale dnes spíš na sociálních sítích. Občas se sejde na mírumilovných demonstracích.“

Zdroj: autorka, facebook.com

V odpovědích se respondenti jasně shodují na názoru, že jsou rádi, že taková skupina existuje a hrdě se hlásí k jejímu členství. Jedná se o kulturní a uměleckou elitu národa, která dříve navštěvovala kavárnu Slavii v Praze. Obecně se podle respondentů jedná

o skupinu intelektuálů. Lidé této skupiny nesdílí vždy stejný názor, ale respektují se, nemluví hrubě, neuráží se. Smýšlejí v naprosté většině demokraticky, spravedlivě a poukazují na to, co se právě děje a řeší podobná témata. Občas došlo k velkému názorovému rozdělení, zda tato skupina reálně je nebo se jedná jen a pouze o imaginární pojem. Stejně tak kdo stojí za tímto označením, jestli se jedná o Karla Čapka, pana prezidenta Miloše Zemana, či Lenina. Zajímavé je pro mě vyjádření jednoho respondenta, že je rozdělení společnosti dokonce cílené.

10 Výsledek analýzy propojený s teoretickou částí a její transkulturní reflexe

Co si představit pod pojem transkulturalita a transkulturní komunikace? Z mého pohledu je transkulturalita něco „více“ než kultura. Transkulturalitu je potřeba více zkoumat a sledovat nežli kulturu, jelikož má více vlastností a forem. Sociální antropoložka Zdenka Sokolíčková ve své knize *Výzvy pro transkulturní komunikaci* píše: „*Transkulturalita je dialog navzdory kultuře. Dialog navzdory kulturním rozdílům má ale být dialogem, který vedeme vně kulturní vrženosti člověka.*“ Znamená to, že přes rozdílnosti, které se vytvářejí mezi osobami v procesu včlenění jedince do kultury, lze vzájemně komunikovat.¹⁰²

Výsledkem mé práce je zjištění, že koncept pražské kavárny je politicky využíván k nabourávání společenské soudržnosti. Z analýzy osobností a médií je patrné, jak často je tento pojem zmiňován v negativním kontextu, a jak významnou roli v tom hrají média. Negativní vnímání tohoto pojmu může zvyšovat sociální napětí ve společnosti, např. ve vztahu město a venkov, elity a lid, apod.

My jako lidé, co žijeme v této společnosti, bychom se měli snažit pozitivně přispívat k utváření toho, co je kolem nás, ať už prostředím či vztahů mezi námi. Nejdůležitější je komunikace, bez komunikace nebo dialogu bychom se nikam nedostali. Navenek, do našeho jednání, a především do našich vztahů se projevuje i náš vnitřní dialog, který je taktéž velmi důležitý, a zmiňuje ho František Burda ve své knize *Za hranice kultur*.¹⁰³ František Burda se domnívá, „*že je třeba zaujmout nový kulturní model komunikace, která bude usilovat o aktivní hledání a nalézání společných kulturních znaků a symbolů. Principiálně tedy jde o hledání funkčního modelu transkulturní komunikace, který zachová multikulturní pestrost, pluralitu i právo na rozdílnost a současně bude umožňovat jak zakořenění ve vlastní kultuře, etnicitě a náboženství...*“¹⁰⁴ To se dá převzít na naši společnost. Musíme se snažit o hledání společných modelů ke správné komunikaci, najít společné znaky a symboly. Nehledat mezi

¹⁰²SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1., s. 23

¹⁰³BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5., s. 42

¹⁰⁴Tamtéž, s. 59

námi rozdílů sociální ani demografické. Jen tak naše společnost může jít správným směrem – pokud najdeme správný dialog a společné modely.

Podstatné je soustředit se na naši sociální identitu. Pokud se cítíme lépe v malé společenské skupině, tak proč do ní nepatřit, jestliže se tak lépe identifikujeme. Stejně jako utváření naší sociální identity je zásadní formování té kolektivní. Té, která nám pomůže se formovat ve společnosti s ostatními členy této velké skupiny – tohoto státu. Proto bychom neměli nikoho soudit podle toho, do jaké společenské skupiny patří. Nikdo by neměl mít pocit, že je z nějakého důvodu jiný jen proto, že ostatní s ním nesouhlasí.

Úzký vztah s transkulturalitou mají média, kterým se v této práci také zčásti věnuji. Média jako taková nás velmi ovlivňují, dochází k jejich rychlému rozvoji, a pokud se rozvíjí média, stejně tak rychle bychom se měli vyvíjet i my – naše společnost. V tomto bodě vzniká problém, jelikož dochází k rychlému rozvoji médií, ale i když dochází k rychlému rozvoji naší společnosti, tak určitě ne ve stejném měřítku jako média. Díky médiím si utváříme naši sociální realitu. To je další věc, nad kterou je potřeba se zamyslet - manipulace prostřednictvím médií. Opravdu z médií přijímáme jen to pravdivé a správné pro utváření naší sociální reality? Většina lidí si není vědoma, jaký vliv na ně mohou mít, a tak vznikají „fake news“, které se s námi snaží manipulovat. Proto je důležité pracovat s těmito technologiemi velmi opatrně a s rozvahou, neboť nás mohou snadno ovlivnit. Kam dál nás naše tato doba přivede? Budeme věřit všemu, co se kde napíše? Nebo si budeme informace ověřovat a zajímat se? Na to si zatím odpovědět nemůžeme. Cituji sociální antropoložku Zdenku Sokolíčkovou: „*Naše schopnosti předpovídat budoucí vývoj jsou stále velice omezené.*“¹⁰⁵

¹⁰⁵ SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1., s. 9

Závěr

Ve své bakalářské práci se zabývám pojmem pražská kavárna, její funkcí v české společnosti, jak přispívá k polarizaci společnosti, kým je tento pojem využíván v médiích – ať již pozitivně či negativně. Začátky pojmu pražská kavárna můžeme datovat k roku 2001, aktivně se ale začala používat až od roku 2005, nejvíce však v roce 2013 po prezidentských volbách, a to panem prezidentem Milošem Zemanem. K pochopení jeho významu bylo nutné shrnout zásadní pojmy, které se týkají soudržnosti nebo naopak polarizace společnosti. Proto jsem přiblížila pojem koheze, který úzce souvisí se soudržností, pojem sociální interakce a pojem občanské společnosti. Je jednoznačné, že na jednotlivce a jejich mínění mají velký vliv média – jakým jazykem k nám promlouvají a jak pracují s informacemi. To významně ovlivňuje náladu ve společnosti. V mé práci se zabývám tím, jak této funkce médií využívají politici, a jak ovlivňují voliče, resp. jak často velmi obratně manipulují s informacemi.

V empirické části se věnuji třem významným osobnostem, které používají pojem pražská kavárna, každý svým specifickým způsobem. Jsou jimi prezident Miloš Zeman, tiskový mluvčí prezidenta Jiří Ovčáček a sociolog Daniel Prokop. Miloš Zeman používá pojem pražská kavárna hanlivě, označuje jím většinou své oponenty. Jiří Ovčáček používá pojem pražská kavárna ve stejné míře jako pan prezident. Její členy označuje za frustrované, osudem zklamané lidi, kteří jsou nesnášenliví vůči prezidentovi. Sociolog Daniel Prokop, který se zabývá tématem rozdělení společnosti, poskytuje ve svých článcích či knize objektivní pohled na tematiku pražské kavárny. Analýzou vystupování těchto osobností chci poukázat na rozdíly v kultuře vyjadřování, na to, jak je možné ovlivňovat voliče manipulací s informacemi a jak velkou moc má jazyk pro vytváření nálady ve společnosti.

Analýza novinových článků ukazuje, jak často je tento pojem zmiňován. Jsou citovány články z týdeníku RESPEKT, Hospodářských novin či časopisů Psychologie, Host nebo z internetového portálu ParlamentniListy.cz. Z článků je patrné, že Miloš Zeman má velký podíl na rozdělení společnosti na dvě skupiny. K tomu často využívá pojem pražské kavárny jako obrazu „povalečů, kteří nemají nic jiného na práci, než kritizovat prezidenta“. Různými články chci znovu poukázat a zdůraznit vliv médií na společnost, vliv silných osobností a jejich vyjadřování (projev Václava Havla proti komentáři Miloše Zemana) na náladu ve společnosti, na ovlivnění sociálního napětí, rozdělení společnosti ve smyslu lid X elita. Dle časopisu Psychologie, který odkazuje na události z naší historie, je zlomovým rokem rok

1989, už zde nastala polarizace společnosti, která má vliv na naši současnost. Naším úkolem je znovu nalézt ten společenský konsensus, který se postupem času z naší společnosti zcela vytrácí. Jakub Macek tentokrát v časopisu Host popisuje, jak média napomáhají k rozdělování České republiky a jak se dezinformace šíří naší republikou bleskovou rychlostí. Problémem je, že v této době může být novinářem vlastně kdokoliv. Na to chci poukázat útržky z „dezinformačního“ internetového portálu ParlamentiListy.cz, kde se právě pojem pražská kavárna používá jako pejorativní označení, často se snůškou hanlivých označení a s řadou nepravdivých informací. V poslední analýze s názvem „Pražská kavárna očima pražské kavárny“ jsem pomocí vybraných deseti respondentů z veřejné a uzamknuté skupiny na sociální síti Facebook zjistila, jaký mají názor na pražskou kavárnu její členové. Většinou se shodli na názoru, že jsou její hrdí zastánci, vzájemně se respektují a řeší aktuální problémy týkající se především politiky.

Cílem práce bylo zjistit, zda se společnost opravdu dělí na dolních deset milionů, a zda se v naší společnosti nachází skupina intelektuálů označovaných jako pražská kavárna. Má práce zkoumala míru polarizace české společnosti, vliv médií a manipulaci s informacemi. Ano, naše republika je opravdu velmi polarizovaná, k čemuž mnohým osobnostem napomáhá právě pojem pražská kavárna. Jsem si vědoma limitů mé práce, jelikož se jedná o aktuální téma, na které není dostatek publikací. I přes to se mi snad podařilo sestavit obraz pražské kavárny díky některým knihám, článkům a internetovým zdrojům. Jsem ráda, že mohla vzniknout tato práce na tak originální a aktuální téma, jenž pro mě pražská kavárna znamená. Všichni její členové snad souzní se slovy Václava Havla, která ve mně zanechala silný dojem: *„Myslím, že nemusíme v každé větě mluvit o národu či o národních zájmech, ale o to víc bychom se měli zabývat svými bližními, ať už v naší ulici nebo kdesi na druhém konci světa. Naším národním zájmům asi vskutku nejlépe posloužíme, když se budeme dobře chovat k sobě navzájem, k zemi, kterou obýváme, jakož i jiným národům, a když budeme předpojatě přemýšlet o lidské historii, lidském údělu i poslaní na tomto světě. Kéž by tedy pokora, zájem o druhé, lidská odpovědnost, smysl pro spravedlnost a solidaritu byly tím, co lze nazvat ideou tohoto státu.“*¹⁰⁶ Záleží na každém z nás, jak utváříme naši společnost - svým vystupováním, komunikací, nasloucháním druhých, hledáním společných zájmů. Vytvářením dialogu navzdory kultuře, dialogu, který by měl vést k soudržné společnosti, nikoliv naopak.

¹⁰⁶Co Čechy spojuje: politici se rozhodli najít náš národní zájem. *RESPEKT*. 2018, 29(1-20), 14-19.

Seznam použité literatury

1. BAYER, Ivo, TUČEK, Milan, ed. *Soudržnost v diferencující se společnosti*. Praha: Sociologický ústav Akademie věd České republiky, 2008. ISBN 978-80-7330-145-3.
2. BURDA, František. *Za hranice kultur: transkulturní perspektiva*. Brno: Centrum pro studium demokracie a kultury, 2016. ISBN 978-80-7325-402-5.
3. BURTON, Graeme. *Úvod do studia médií*. Brno: Barrister & Principal, 2001. Studium (Barrister & Principal). ISBN 80-85947-67-6.
4. HLAVÁČEK, Petr, ed. *Nesamozřejmý národ? reflexe českého třicetiletí 1989-2019*. Praha: Academia, 2019. Společnost (Academia). ISBN 978-80-200-3038-2.
5. JUST, Petr, Olga BRUNNEROVÁ a Jakub CHARVÁT. *Dobývání Hradu: česká prezidentská volba 2018*. Praha: Togga, 2018. ISBN 978-80-87956-76-2.
6. KMENTA, Jaroslav, Petr HOLUB, David ZÁBRANSKÝ, et al. *Proč?: proč je Zeman prezidentem : proč jsme tam, kde jsme*. Praha: Zed', [2018]. ISBN 978-80-906593-6-0.
7. KOPEČEK, Lubomír. *Miloš Zeman: příběh talentovaného pragmatika: intelektuál válčí s intelektuály*. Brno: Barrister & Principal Publishing, 2017. ISBN 978-80-7485-139-1.
8. KULHÁNEK, Vratislav a Vladimír ŠULC. *Cestou na Hrad*. Praha: S & D, 2018. ISBN 978-80-86899-76-3.
9. LANDSMAN, Dominik a Tomáš BŘÍNEK. *Továrna na debilno: vzpoura pražské kavárny*. Praha: Euromedia, 2018. ISBN 978-80-7617-126-8.
10. LEBEDOVÁ, Eva. *Polarizovaná politika? vliv volebních kampaní na stranickou polarizaci v České republice*. Olomouc: Univerzita Palackého v Olomouci, 2017. ISBN 978-80-244-5209-8.
11. LEBEDOVÁ, Eva. *Voliči, strany a negativní kampaň: politická komunikace v České republice*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2013. Studie (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-158-9.
12. MACKOVÁ, Alena. *Nová média v politické komunikaci: politici, občané a online sociální sítě*. Brno: Masarykova univerzita, Fakulta sociálních studií, Mezinárodní politologický ústav, 2017. ISBN 978-80-210-8745-3.
13. MÜLLER, Karel B. *Češi a občanská společnost: pojem, problémy, východiska*. V Praze: Triton, 2002. Filosofická setkávání. ISBN 80-7254-232-X.
14. MÜLLER, Karel B. *Češi, občanská společnost a evropské výzvy: mezi nacionalismem a liberarismem aneb od etnické exkluze k aktivní hranici*. V Praze: Stanislav Juhaňák - Triton, 2016. ISBN 978-80-7387-865-8.

15. NĚMECKÝ, Marek. *Co drží společnost pohromadě? pojetí sociální komunity a konstitutivního symbolismu u Talcotta Parsonse, Richarda Müncha a Jeffreyho Alexandra*. Praha: Univerzita Karlova v Praze, nakladatelství Karolinum, 2015. ISBN 978-80-246-3009-0.
16. PROKOP, Daniel. *Slepé skvrny: o chudobě, vzdělávání, populismu a dalších výzvách české společnosti*. Brno: Host, 2019. ISBN 978-80-7577-991-5.
17. SEDLÁČKOVÁ, Markéta. *Důvěra a demokracie: přehled sociologických teorií důvěry od Tocquevilla po transformaci v postkomunistických zemích*. Praha: Sociologické nakladatelství (SLON), 2012. Studijní texty (Sociologické nakladatelství). ISBN 978-80-7419-058-2.
18. SOKOLÍČKOVÁ, Zdenka. *Výzvy pro transkulturní komunikaci*. Ostrava: Moravapress, 2014. ISBN 978-80-87853-22-1.
19. SPÁLOVÁ, L.; ŠTEFANČÍK, R.; et al. *Jazyk a politika. Na pomezí lingvistiky a politologie*, 2nd ed.; ECONÓM: Bratislava, 2017. ISBN 978-80-225-4424-5.
20. STACHOVÁ, Jana. *Občanská společnost v regionech České republiky*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2008. Sociologické disertace. ISBN 978-80-7330-142-2.
21. SZÁNTÓ, Jakub, Václav CÍLEK, Jan DOBROVSKÝ, et al. *Česko na křižovatce*. Praha: Zed', [2019]. ISBN 978-80-907309-5-3.
22. ŠAFR, Jiří a Markéta SEDLÁČKOVÁ. *Sociální kapitál: koncepty, teorie a metody měření*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-095-8.
23. ŠUBRT, Jiří. *Soudobá sociologie*. Praha: Karolinum, 2008. ISBN 978-80-246-1413-7.
24. TABERY, Erik. *Opuštěná společnost: česká cesta od Masaryka po Babiše*. V Praze: Paseka, 2017. ISBN 978-80-7432-849-7.
25. TUČEK, Milan. *Soudržnost společnosti z pohledu české veřejnosti*. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2006. ISBN 80-7330-110-5.

Internetové zdroje

1. Český rozhlas Radiožurnál (archiv - Hovory z Lán). [online]. Dostupné z: <https://prehravac.rozhlas.cz/audio/3241849>
2. Daniel Prokop - Učitel naživo. Učitel naživo - úvod [online]. Dostupné z: <https://www.ucitelnazivo.cz/daniel-prokop>
3. European Commission, 1997, First report on economic and social cohesion 1996., ISBN 92-827-8877-6. Dostupné z: op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/b093469f-676b-40b8-8cf1-3c16769c9e78.
4. Havloidi, sluníčkáři, lepšolidi. Většina Čechů nepotřebuje vznešené apely, nejlépe to chápe Babiš — HlídacíPes.org. Žurnalistika ve veřejném zájmu — HlídacíPes.org [online]. Copyright © 2020 HlídacíPes.org [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/havloidi-slunickari-lepsolidi-vetsina-cechu-nepotrebuje-vznesene-apely-nejlepe-to-chape-babis/>
5. Information Manipulation. In: Information Manipulation A Challenge for our Democracies [online]. Paris: 8 CAPS (Ministry for Europe and Foreign Affairs) and IRSEM (Ministry for the Armed Forces), 2018, s. 210 [cit. 2020-05-06]. ISBN 978-2-11-152607-5. ISSN 978-2-11-152607-5. Dostupné z: https://www.diplomatie.gouv.fr/IMG/pdf/information_manipulation_rvb_cle838736.pdf
6. Interakce sociální – Sociologická encyklopedie. [online]. Dostupné z: https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Interakce_soci%C3%A1ln%C3%AD
7. Jak pravdu a lásku vystřídalo ANO, bude líp. Třicet let nálepkování v českých médiích — HlídacíPes.org. Žurnalistika ve veřejném zájmu — HlídacíPes.org [online]. Copyright © 2020 HlídacíPes.org [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://hlidacipes.org/jak-pravdu-a-lasku-vystridalo-ano-bude-lip-tricet-let-nalepkovani-v-ceskych-mediich/>
8. Kancléř Mynář o „kauze pohoštění“: Úsměvné. Pražská kavárna se stále nevyrovnala s porážkou | ParlamentníListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentníListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Kancler-Mynar-o-kauze-pohosteni-Usmevne-Prazska-kavarna-se-stale-nevyrovnala-s-porazkou-619852>
9. LYSEK, Mgr. et Mgr. Jakub a doc. PhDr. Tomáš LEBEDA, PH.D. Kdo rozhodl volby? *ARCDATA PRAHA* [online]. 2018 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.arcgis.com/apps/Cascade/index.html?appid=28414bc133e542db930764cc5c11ee33>

10. Miloš Zeman a Rusko | Centrum pro studium demokracie a kultury. Centrum pro studium demokracie a kultury | [online]. Copyright © 2016 [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: <https://www.cdk.cz/milos-zeman-rusko>
11. OVČÁČEK, Jiří. Twitter [online]. 2018 [cit. 2020-06-16]. Dostupné z: <https://twitter.com/PREZIDENTmluvci/status/1028290092429991936>
12. Ovčáček: Kdo je pražská kavárna? Neřeknu, udělalo by jim to radost, fascinace Zemanem přesahuje míru - Aktuálně.cz. Video - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://video.aktualne.cz/dvtv/ovcacek-prezident-zeman-se-s-uprchliky-nesejde-dulezitejsi-jr~e4c1a1207eff11e5974b0025900fea04/>
13. Organizační struktura - Pražský hrad. Pražský hrad - Prezident České republiky [online]. Copyright © 2020 Pražský hrad [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/kancelar-prezidenta-republiky/organizacni-struktura>
14. Pojetí sociální soudržnosti v soudobé sociologii a politologii [online]. Praha, 2005 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: https://ceses.cuni.cz/CESES-20-version1-sesit04_09_musil.pdf. Výzkumný projekt. UK FSV CESES.
15. Pražská kavárna vyčpěla, Zeman proto přišel s lepšolidmi, říká jazykovědec Oliva - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/lepsolidi-vystridali-v-zemanove-slovníku-prazskou-kavarnu-ri/r~fff1da4209e311e9a0680cc47ab5f122/>
16. 'Pražská kavárna bude muset zavřít ústa. Shut up.' Podívejte se na setkání prezidentů Klause a Zemana | iROZHLAS - spolehlivé zprávy. iROZHLAS - spolehlivé a rychlé zprávy [online]. Copyright © 1997 [cit. 15.06.2020]. Dostupné z: https://www.irozhlaz.cz/volby/milos-zeman-vaclav-klaus-jiri-drahos-prezidentske-volby-2018-prezidentska-debata_1801281345_hm
17. Pražská kavárna ovládá ČT i velká média. Ale i neziskovky. Venkov je našťvaný, ale na protidemonstrace nemá prostředky. Sociolog popisuje, co zjistil mimo Prahu | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/rozhovory/Prazska-kavarna-ovlada-CT-i-velka-media-Ale-i-neziskovky-Venkov-je-nastvany-ale-na-protidemonstrace-nema-prostredky-Sociolog-popisuje-co-zjistil-mimo-Prahu-562555>
18. Pražská kavárna, nebo jak se ta žumpa teď nazývá... Fendrych, abdikace Zemana a naprostý vrchol pitomosti | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran. Úvodní strana | ParlamentniListy.cz – politika ze všech stran [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.parlamentnilisty.cz/arena/monitor/Prazska->

kavarna-nebo-jak-se-ta-zumpa-ted-nazyva-Fendrych-abdikace-Zemana-a-naprosty-vrchol-pitomosti-608927

19. Pražská kavárna má držet hubu. Pardon, pane prezidente, ale bez Pražáků byste na Hradě vůbec nebyl | ČtiDoma.cz. ČtiDoma.cz - informace, zajímavosti, historie, politika [online]. Copyright © Centa, a.s. [cit. 13.04.2020]. Dostupné z: <https://www.ctidoma.cz/politika/2018-01-31-prazska-kavarna-ma-drzet-hubu-pardon-pane-prezidente-ale-bez-prazaku-byste-na>
20. Představení sociologa | PhDr. Petr Hampl, Ph.D.. PhDr. Petr Hampl, Ph.D. | [online]. Copyright © Copyright 2014 [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://petrhapl.com/sociolog-petr-hapl>
21. Prezidentské volby 2018 - výsledky voleb online | info.cz. Info.cz - Česko, svět, politika, zpravodajství, analýzy, události, byznys [online]. Copyright © 2001 [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://www.info.cz/prezidentske-volby-2018>
22. Sociální koheze. Teorie, koncepty a analytická východiska [online]. Praha, 2008 [cit. 2020-05-05]. Dostupné z: <https://sreview.soc.cas.cz/pdfs/csr/2008/02/02.pdf>. Sociologický časopis. Sociologický ústav AV ČR.
23. Understanding Polarization: Meanings, Measures, and Model Evaluation [online]. 2020 [cit. 2020-06-15]. Dostupné z: <https://www.journals.uchicago.edu/doi/pdfplus/10.1086/688938>
24. Zeman pustil Kajínka na svobodu. Podepsanou milost už obdrželo ministerstvo spravedlnosti - Aktuálně.cz. Zprávy - Aktuálně.cz [online]. Copyright © [cit. 16.06.2020]. Dostupné z: <https://zpravy.aktualne.cz/domaci/prezident-zeman-podepsal-milost-pro-doivotne-odsouzeneho-ka/r~bba10b7e3f9b11e7a83b0025900fea04/>
25. Životopis - Pražský hrad. Pražský hrad - Prezident České republiky [online]. Copyright © 2020 Pražský hrad [cit. 14.06.2020]. Dostupné z: <https://www.hrad.cz/cs/prezident-cr/soucasny-prezident-cr/zivotopis>
26. [online]. Dostupné z: <https://www.archiv.ihned.cz/c1-66224280-babis-se-schvalne-nefoti-s-nicim-luxusnim-aby-se-s-nim-mohli-jeho-volici-identifikovat-rika-sociolog-daniel-prokop>

Články

1. Co Čechy spojuje: politici se rozhodli najít náš národní zájem. *RESPEKT*. 2018, 29 (1-20), 14-19.
2. Jak dál: dva úkoly, které nás čekají v příštích letech. *RESPEKT*. 2018, **29** (1-20), 10-11.
3. Nejsme rozděleni nesmiřitelně. *RESPEKT*. 2016, **27** (38-52), 44-48.
4. Poslední text o pražské kavárně. *HN. Hospodářské noviny*. 2015, **59** (listopad), 20.
5. Rozdělená společnost. *Psychologie dnes*. 2016, 22, 40-43.
6. Rozdělená společnost: jsi nácek, nebo neomarxista? *Psychologie dnes*. 2016, 22, 44-49.
7. Společenské třídy a média. *Host*. 2019, 35 (105-106), 22.
8. To není v síti, to je v lidech: se sociologem Jakubem Mackem o polarizaci české společnosti a přetížení mozků. *Host*. 2016, **32**, 13-18.